

KIRCHRÖADSJER ZAGENSWIES

*Mit inne vuur zieng sjwaad jet zage,
is me zienne }rel döks kwiet;
mar me mós dan óch verdrage,
me d'r dekkel óp de naas en kriet!*

Hans Stelsmann

KIRCHRÖADSJER ZAGENSWIES

Verzameld, vertaald en geredigeerd door:

Jo Benders

Herman Hirsch

Hans Stelsmann

Frits Vreuls

met illustraties van Winand Groten

UITGAVE: STICHTING KIRCHRÖADSJER DIEKSIEJONEER 2003

INLEIDING

Nadat in voorjaar 2001 de "Uitgebreide Woordenlijst Nederlands-Kerkraads" was uitgegeven, besloot de "Stichting Kirchröadsjer Dieksiejoneer" in datzelfde jaar een nieuw project op te starten.

De doelstelling van het nieuwe plan werd: het verzamelen, ordenen en publiceren in boekvorm van originele Kerkraadse zegswijzen, uitdrukkingen en spreekwoorden, die alle voorzien zouden worden van een Nederlandse vertaling.

Is immers de rijkdom aan uitdrukkingen in het Kerkraads, gekruid met rake en uit het leven gegrepen humor en verpakt in zo typische woordklank, het niet alleszins waard om als cultureel erfgoed te behouden en door te geven? Deze retorische vraag plaatste de vierhoofdige commissie voor een niet geringe opgave: oorspronkelijke gezegden gaan sprokkelen, hierbij ook kenners en senioren betrekken en daartoe de nodige schriftelijke bronnen raadplegen. Aldus doende, ontstond een vrij grote verzameling. Wij danken allen, die hieraan bijdroegen.

Uit deze collectie selecteerde de commissie 1150 items, die thans de inhoud vormen van dit boek. Bij het realiseren van het werk had de commissie niet de pretentie om uitputtend-volledig te zijn, noch om een schools aandoend boek te produceren. Er werd gekozen voor een populaire uitgave, die voor de gebruiker goed leesbaar en hanteerbaar zou zijn.

Redenen waarom:

- a. spreekwoorden, uitdrukkingen en zegswijzen niet apart, doch afwisselend zijn geplaatst;
- b. de bondige titel van het boek is geworden: "Kirchröadsjer Zagenswies".

Voor de structuur van het boek heeft de commissie een vijftal thematische rubrieken gemaakt, die te maken hebben met: de mens in zijn leven en beleven, goed en kwaad, religie en kerk, welzijn en tegenspoed, eten en drinken. Voorzover dat mogelijk bleek, werden de rubrieken onderverdeeld op trefwoord en op eenheid in betekenis.

Op fantasierijke wijze heeft de heer Winand Groten het boek met zijn humoristische tekeningen verlucht, waarvoor onze erkentelijkheid. Ook dank aan de heer Henk Hermans, die ons terzijde stond met zijn computer bij de eindeloos lijkende tekstbewerking en -verwerking.

Tenslotte spreken wij de hoop uit, dat de in dit werk bijeengebrachte "zagenswies" gebruikt en daarmee uitgedragen worden door velen, die ons dierbaar dialect een warm hart toedragen.

Kerkrade, november 2003

Stichting Kirchröadsjer Dieksiejoneer.

Zagenswies

Colofon

<i>redactie en uitgave</i>	Stichting Kirchröadsjer Dieksiejoneer Secretariaat: Drs. J. Benders Dr. Cl. Meulemanstraat 25 6418 PC Heerlen
<i>tekeningen</i>	Winand Groten
<i>foto's stofomslag</i>	Karel van Straaten en René Vijgen
<i>vormgeving en druk</i>	Drukkerij Deurenberg Kerkrade bv
<i>bindwerk</i>	Stokkink's Boekbinderij bv Amsterdam

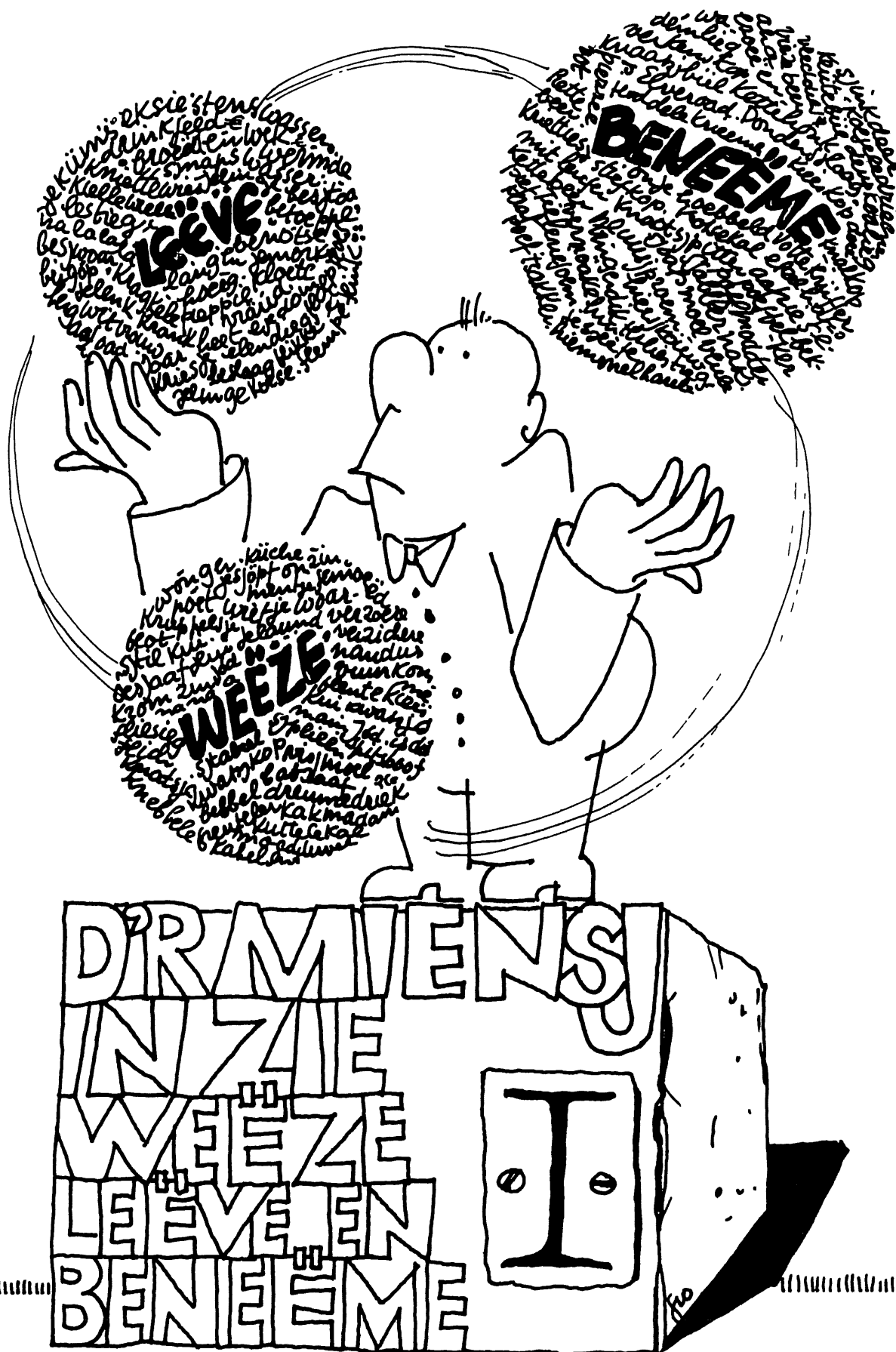
Behoudens uitzondering door de wet
gesteld mag niets uit deze uitgave
verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt
worden zonder voorafgaande
schriftelijke toestemming van de
uitgever.

ISBN 90 70246 47 3

INHOUD	<i>Pagina</i>
Inleiding	4-5
I D'r miensj in zie weëze, leëve en beneëme	9
A. Zegswijzen op trefwoord	9
B. Losse Zegswijzen	19
II Jod - duvel - kirch	73
A. Zegswijzen op trefwoord	73
B. Losse Zegswijzen	81
III Ermód, noeëd en doeëd	83
Zegswijzen op trefwoord	83
Losse Zegswijzen	85
IV Ese en drinke	93
Zegswijzen op trefwoord	93
Losse Zegswijzen	94
V Allerlai	103
Zegswijzen op trefwoord	103
Losse Zegswijzen	105

Opmerking:

Zegswijzen die van toepassing zijn op de desbetreffende tekeningen zijn met stippellijn onderstreept.

RUBRIEK 1:

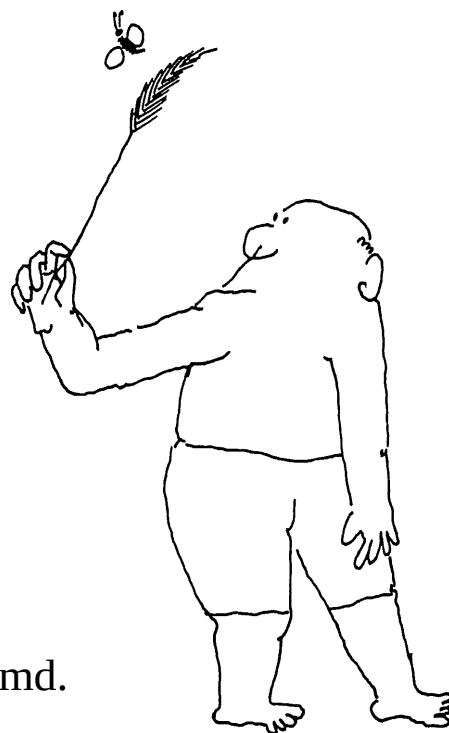
D'r miensj in zie weëze, leëve en beneëme.

A. ZEGSWIJZEN GEGROEPEERD OP TREFWOORD.**a. beklopd - niet wijs.**

De volgende zegswijzen betekenen alle:

Die is niet goed wijs.

1. Deë is beklopd.
2. Deë is van inne eëzel durch ing sjtalduur de welt i jevótsd.
3. Deë is inne eëzel in d'r jalap oes jen vót jevalle.
4. Dem hant ze vruier tse hees jebaad.
5. Deë is sjeef jewikkeld.
6. Deë hat inne fiemmel.
7. Deë hat inne ek aaf.
8. Deë hat inne sjlaag in 't kóffer.
9. Deë hat zenit nău óp d'r krisboom.
10. Deë hat inne hui mit 't Mattiesbijele.
11. Deë sjalt nit richtieg.
12. Deë tiekt nit richtieg.
13. Deë hat inne vóts in d'r kop.
14. Deë mós ziech ins losse oesriffele
en vanuits aasjtrikke.
15. Deë hat ze waal allenău, mar nitjódjekroamd.
16. Bij dem is ing sjroef los.
17. Deë hat ing pan oesligke.
18. Deë hat d'r kop laos.
19. Deë hat e bred vuur d'r kop.
20. Deë is rief vuur i-jen flat.

21. Deë is riefvuur in rtjekkes.
22. Deë is nit jód bij troeës.
23. Deë hat inne hiep voet.
24. Deë hat inne tietsj mit drr wolberemai.
25. Deë hat sjtrüe woa anger lü hiere hant.
26. Deë hat drr versjtank, woa bij de honr t ai eroes kunt.
27. Deë is jekjehoetsd.
28. Deë hat ze nit alle vunnef óp ing rij.
29. Dem hant ze noa de welt i jesjurgd.
30. Dat is inne ielties.
31. Deë hat e paar tse winnieg.
32. Dem hant ze vruier tse vas jevieësjd.
33. Deë is zoeë jek wie rt zivvede rad an drr waan.
34. Dem hant ze tse vrug oes de wikkele jedoa.
35. Dat is e potduppe.
36. Deë hat zenit näu bij Jod dem Vater.
37. Deë hat r t liettie.
38. Deë hat rt voor an rt bülle.
39. Dat is e ónjeroane sjoaf.
40. Bij dem pieptr t.
41. Deë hat inne sjlaag mit drr wieksbusjteljehad.
42. Dat is inne jetietsjde.
43. Deë is tse jónk van de auw aafkómme.
44. Deë ziet ze renne.
45. Deë ziet ze vleie.
46. Deë is nit jans durchbakke.
47. Deë is óp drr kop jevalle.
48. Deë mós ziech ins nuits losse böade.
49. Bij dem drieënt rt redsje verkierd erum.
50. Deë mós ziech ins nuits losse aasjtrikke.
51. Deë hat rt navelzoeze.

- 52. Deë hat 't naveltavele.
- 53. Deë is ins oes d'r kingerwaanjevalle.

b. kniettewies - lijkbleek.

De volgende zegswijzen betekenen alle:
Lijkbleek uitzien.

- 54. Has-te in de mölle jetroane?
- 55. Has-te in 't meëljevótsd?
- 56. Doe has e jezich wie ing kieëstaat.
- 57. Heë woar kniettewies va sjrek.

c. krom zin - slecht gehumeurd:

De volgende zegswijzen betekenen alle:
Slecht gehumeurd zijn.

- 58. De krolle mutsj óp han.
- 59. Dem is ing loes uvver de leëver jekraofe.
- 60. Kralle zin han.
- 61. Krom zin han.
- 62. Deë hat ze nitjódjekroamd.

d. meusj - mus:

- 63. Al dat werk is vuur de meusje.
Al dat werk is tevergeefs.
- 64. Dat meëdsje is zoeë fluk wie ing meusj.
Dat meisje is er vroeg bij.
- 65. Dat is ing kauw meusj.
Dat is een koukleum.

66. Dróp en draaf wie inne meusjeman.
Van sex krijgt hij niet genoeg.
67. Besser ing meusj in de hank wie tsing óp de daachvieësj.
Beter een vogel in de hand dan tien in de lucht.
68. Has doe meusje ónger d'r hód?
Waarom groet je niemand?
69. Auw meusje vingt me nit mit kaaf.
Oude mensen laten zich niet zo gemakkelijk in de luren leggen.
70. Me mós nit mit kanonne óp de meusje sjisse.
Men moet niet met een kanon op een mus schieten.

e. moel - mond.

De volgende zegswijzen betekenen alle:
Die kletst aan een stuk.

71. De moeljeet dem wie e sjmikkjesjnoor.
72. De moeljeet dem wie ing endevót.
73. Demjeet de moel wie inne permetiekkel.

f. ónjehoebbeld - lomp.

De volgende zegswijzen betekenen alle:
Dat is een lompe vlegel.

74. Dat is e ónjetappetseerd kelderlaoch.
75. Dat is inne ónjekommeletseerde.
76. Dat is inne ónjehoebbelde.

g. onzin - onzi'n:

De volgende zegswijzen betekenen alle:

Onzin uitkramen.

- 77. Ziechjet droesduie.
- 78. Ziechjet droeshouwe.
- 79. Ziechjet oes de küel houwe.
- 80. Noa d'r kuttel kalle.
- 81. Durchee kalle.

h. sjnauts - snor:

- 82. Inne óp d'r sjnauts valle.

Iemand lastig vallen.

- 83. Inne óp d'r sjnauts hange.

Niet van opstappen weten.

- 84. Inne d'r sjnauts sjtoeppe.

Iemand de mond snoeren.

- 85. Ziech óp d'r sjnauts treëne.

Zich lelijk misrekenen.

- 86. Inne nit alles óp d'r sjnauts binge.

of: inne nit alles an de naas hange.

Iemand niet alles vertellen.

i. 't blitst - ze vlagt.

De volgende zegswijzen betekenen alle:

Ze vlagt.

De onderrok komt onder haar jurk uit.

87. Dat meëdsje hat de liebe an't tsoemele.
88. Ze hat de vesper ónger de hoeëmès
oeskómme.
89. Het loos poasje en pinkste kiekke.

j. voel - lui, voellieg - luilak.

90. Deë klauwt d'r Herjod d'r daag en
d'r meester zieng tsiet.
Dat is een dagdief

91. Deë is ezoeë voel wie d'r letste oes
d'r kiembül.
Die is aartslui.

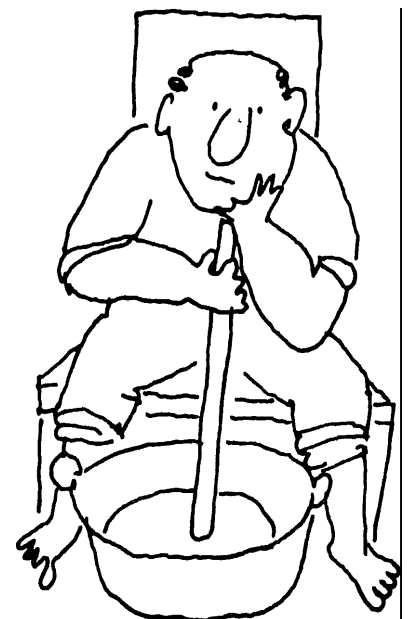
92. Deë rücht nit jeer zienne eje sjwees.
Die is liever lui dan moe.

93. Vingt d'r daag aa tse flauwe, vingt d'r voellieg ziech aa tse tsauwe.
Als de dag teneinde loopt, wordt de luilak vlijtig.

94. Inne voellieg ziet jeer veëdieg werk.
*Vraag je een luilak om hulp, dan komt hij
als het werk klaar is.*

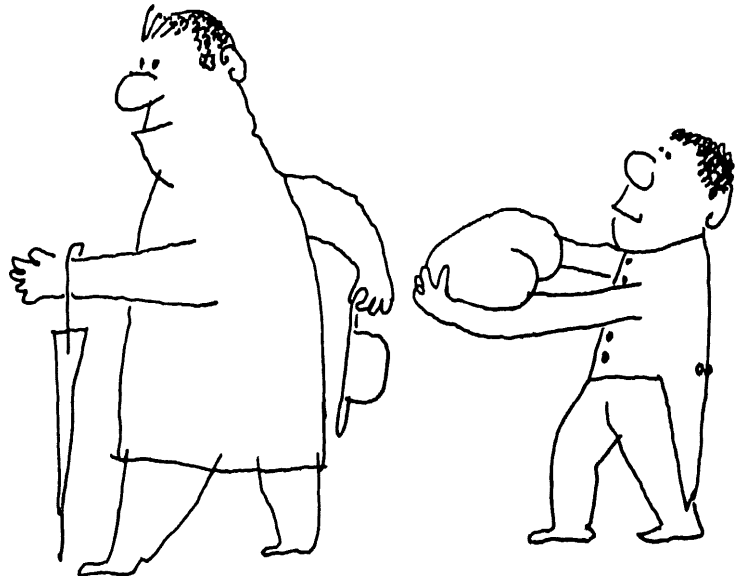
95. An d'r oavend weëd d'r voellieg fliesieg.
*Als de dag voorbij is,
wordt de luilak vlijtig.*

96. Ziech d'r kül bieëne.
Luilakken.

k. vót - achterwerk:

97. Inne an de oge aafzieë wat hem an de vót felt.
Overdreven zorg voor iemand hebben.
98. Veul diech ins an vót.
Je kunt me gestolen worden.
99. Me kan mit de vótjing neus kraache.
Men kan geen ijzer met handen breken.
100. Weë dertjeën is, darf mit de vót pitsje.
Gezegd als men ervan overtuigd is, dat iedereen het er mee eens is.
101. Doe móts mit de vót pitsje,
da ziet 't jinne.
*Mij neem je niet
in de maling.*
102. Inne de vót noadrage.
*Iemand alles uit
handen nemen.*
103. De vót ihan.
De pest in hebben.
104. Inne an vótjoa.
Iemand met open ogen belazeren.
105. Deë meent heë häu e ai mieë in vót.
106. Deë meent dat-e jet mieë is wie lek-miech-'m aasj.
Die denkt dat hij meer is dan 'n ander.

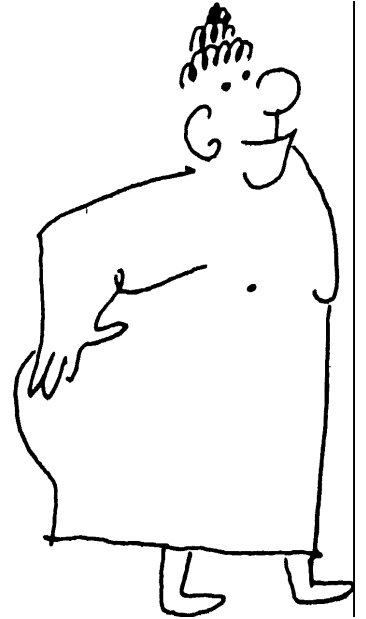
107. Heë verjeus de vót nog, went heë zenit zoeë vas häu.
Hij vergeet alles.

121. Dat hat ing vót wie inne boerebaanhof.
Die heeft een achterste van heb ik jou daar.

108. De vót tjeën de krib werpe.
De kont tegen de krib gooien.

109. Dem bekiek iech nog nit mit de vót.
Die kan doodvallen.

110. Deë is mit de vót jemaad.
Daar is een steekje aan los.

111. Kiek ins in d'r sjpeiel, da zies-te ing sjun vót.
Als je in de spiegel kijkt, dan merk je dat je niet de mooiste bent.

112. Da has-te diech waal an vót jevöld.
Dan heb je je lelijk vergist.

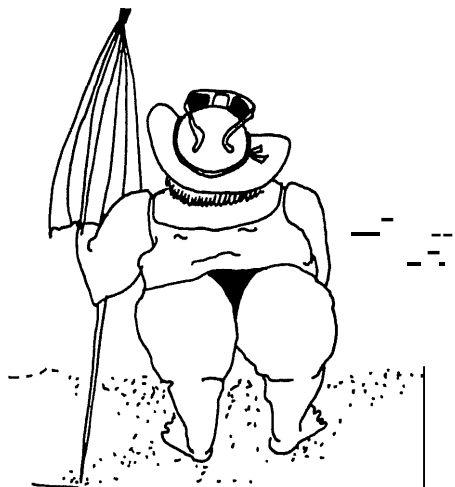
113. 't Köpsje mós 't vutsje voethelpe.
Gezegd van een meisje dat zich opdirkt om een man aan de haak te slaan.

114. Dat müet nog inne bessem in vót han.
Gezegd van een vrouw die al lopende met haar achterste draait.

115. Deë jekke traog drieënt mit de vót wie ing winkmölle.
Gezegd van een vrouw die al lopende met haar achterste draait.

116. An vótjoechee!
Was het maar waar!

117. Deë zie bed verkeuft, mós mit de vót óp 't sjtrüe ligke.
Wie zijn gat brandt, moet op de blaren zitten.
118. Wat deë in d'r kop hat, dat hat-e nog lang nit in vót.
Dat is een eigenwijs persoon.
119. An vót tsankpieng!
Je kunt de pot op!
120. Dem rent 't noajen vót in.
Die loopt gebukt.
122. Inne i jen kónk kroeffe.
Iemand in zijn kont kruipen.
123. Inne mit tsing vingere an vót joa.
Iemand in zijn kont kruipen.
124. Heë hat e sjwats vótlaoch.
Hij is van adel.
125. Heë hat e jode vótlaoch.
Hij is schatrijk.

I. vóts - wind, scheet:

126. Dat woar inne óp zökke.

Dat was een onhoorbare scheet.

De volgende zegswijzen betekenen alle:

Wie heeft hier een wind gelaten?

127. Weë hat hei inne i-jesjód?

128. Weë hat hei inne aafjerèse?

129. Weë hat ziech hei dróp jetroane?

130. Besser in de wie welt wie in d'r enge boech.

Beter een wind laten dan buikpijn krijgen.

131. Inne vóts sjtinkt, doomit inne doof óchjet derva hat.

Een wind stinkt, opdat een dove er ook iets van meekrijgt.

132. Deë vilt uvver jiddere vóts.

Die valt over iedere kleinigheid.

133. Deë is jinne vóts weëd.

Die is geen knip voor de neus waard.

134. Dem vóts iech uvverhoof.

Die blaas ik om.

135. Dat vóts iech veëdieg.

Daar ben ik zo mee klaar.

136. Lek miech in d'r mouw jevótsd.

Je kunt barsten.

137. Deë kümt vuur jiddere vóts.
Die klaagt om het geringste.
138. Deë maat van inne vóts inne dondersjlaag.
Die maakt van een mug een olifant.
139. Deë hauw inne óp lajer, doa kroog me de naas va vol.
Die liet een wind waar je van achteroverviel.

B. LOSSE ZEGSWIJZEN.

140. Jidder tsirkes hat zienne kloon.
Overal vind je wel een dwaas.
141. Jiddere jek is angesj.
Iedereen heeft zo zijn eigenaardigheden.
142. Weë jóð sjmiert deë jóð viert.
Met steekpenningen kun je iemands gunst kopen.
143. Dem kan me d'r jeldbül an de klink hange.
Die man of vrouw geeft te veel geld uit.
144. Deë hat e laoch in de hank.
Die heeft een gat in de hand.
145. Deë is óp 't jeld oes wie d'r däuvel óp ing zieël.
Die probeert op alle mogelijke manieren aan geld te komen.
146. Deë trukt ziech vuur inne tsents ing brieëm durchjen vót.
Die blijft dood op een cent.

147. Weë 't breed hat, lieët 't breed hange.
Wie het breed heeft, laat het breed hangen.
148. D'r doem dróp haode.
Zuinig leven.
149. Weë 't langste leeft, kriet d'r jeldbül.
Wie het langste leeft, erft alles.
150. 't Kinke is ziech sjun an't maache.
of:
151. Dat weëd e eëzelsje.
Gezegd als een baby lang op zich laat wachten.
152. Die vrauw is an'tjgrave.
Die vrouw is aan 't bevallen.
153. Die vrauw is veer daag kingsaod.
Die vrouw is vier dagen geleden bevallen.
154. Die vrauw is neerkómme van 't tswaide kink.
Die vrouw is bevallen van haar tweede kind.

155. Dat jong mit ach en krach.

Dat is op het nippertje gelukt.

156. De jrüetste zui hant de fiengste verke.

*Mensen van minder allooi
hebben soms heel nette kinderen.*

157. Die hant kinger wie de órjels piefe.

Die hebben een heel stel kinderen.

158. Went me de kui nit kenk,

wus me nit woa de kaover vandan küeme.

Aan de kinderen kent men zijn ouders.

159. Dat hat deë nit van inne vreëme.

Hij heeft een aardje naar zijn vaartje.

160. Adem merkt me woa zieng wigjesjtange hat.

Aan hem merkt men uit welk milieu hij komt.

161. Dat is inne ónjebieënde keël.

Dat is een harde, strenge kerel.

162. Woavan liert 't kets-je moeze?

Waarvan heeft hij dat geleerd?

163. Hat d'r man e emsje, sjpilt de vrouw mademsje.

Bekleedt de man een ambt, dan hangt zijn vrouw de madam uit.

164. Doa is 'tjelekd wie in e kapelsje.

165. Doa kans-te va jen eëd èse.

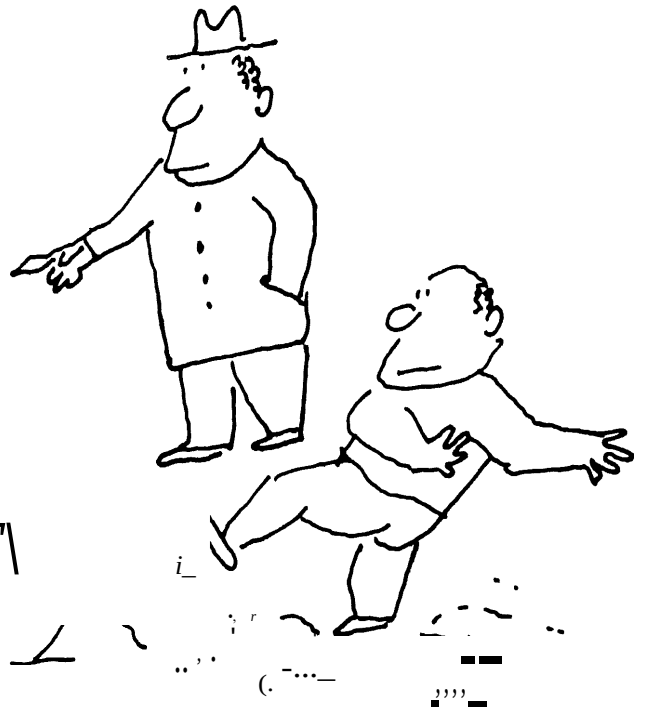
In dat huis is het brandschoon.

166. Ing auw klaaf sjlieëft nit.
Een kletskous heeft de oren steeds gespitst.
167. Auw wiever en kling kinger verroane inne de kaat.
Kletskousen en kleine kinderen klappen uit de school.
168. Kommandeer die hunke en bletsj zelve.
Commandeer je hond en blaf zelf.
169. Dat is de tsiedónk van de sjtroas.
Die strooit alle nieuwtjes rond.
170. Al weëds-te zoeë aod wie ing kouw, doe liers nog ummer dertsouw.
Je bent nooit te oud om te leren.
171. Inne durch de zief sjtreufe.
Over iemand roddelen.
172. Iech kal hei doch nit vuur de jäos.
Ik praat hier toch niet voor dovemansoren.
173. Jetrouwd is nog lang nit begrave.
Het getrouwde leven brengt velerlei zorgen met zich mee.
174. Wie jroeëser d'r sjelm, wie jroeëser 't jeluk.
Die aan God noch gebod geloven, hebben vaak het meeste geluk.
175. Ònger inne auwe sjtok is 'tjód sjoelle.
Gezegd als een onbemiddelde jonge vrouw een rijke oudere man trouwt.
176. Went 't angesj nit is, da sjlieëft 't Nis bij d'r Kris.
Je moet je weten te behelpen.

177. Heë hat mit de jenaad mitjewirkd.
Hij heeft een goede kruiwagen gehad.
178. Dem móts-te diech werm haode.
Die vriendschap moet je koesteren.
179. Haitst-te miech jister jemeid, da wuur iech hü dieng maad.
Gisteren wilde je me niet, doe nu je werk maar zelf
180. Vöal sjpektakel; winnieg mierakel.
Veel geschreeuw en weinig wol.
181. De knabbe aafsjtöeëse.
182. De knöa aafsjtöeëse.
Het vuile werk doen.

D
0

T

183. Iech bin
dienne handlenger nit.
Ik ben je knechtje niet.
184. Vuur inne de kraie oes 't vuur hoale.
Voor iemand het vuile werk doen.
185. Iech han lang jenóg in d'r haamjejange.
Ik heb lang genoeg hard gewerkt.
186. Sjpuu oes jönke, doe has baatsj in 't mönke.
Je hebt iets vuils in je mond.

187. Inne an d'r haam sjudde.
Iemand aan zijn plicht of belofte herinneren.
188. Heë hat ziech durch de dröadjewirkd.
Hij heeft zich uit de naad gewerkt.
189. Heë is veëdieg óp d'r tsóg.
Hij is doodop.
190. Heë jeet derlangs.
Hij is werkschuw.
191. Doe vool iech evver ing proem óp.
Toen sloeg ik een mal figuur.
192. 't Wasser van de mölle kiere.
Voordeel niet benutten.
193. 't Wasser óp de mölle kiere.
Van voordeel gebruik maken.
194. Dat hingt nog i wie zek.
Dat is nog lang niet zeker.
195. D'r fiekker mankere.
De mooie meneer uithangen.
196. Dat is wie ing wil hoemel.
Dat is een uitgelaten meisje.
197. Dat is ing dul hieëp.
Zij is manziek.

198. Weë jeer zie jeldsje ziet vleie, hilt ziech doevve of bije.
Duiven en bijen houden kost geld.

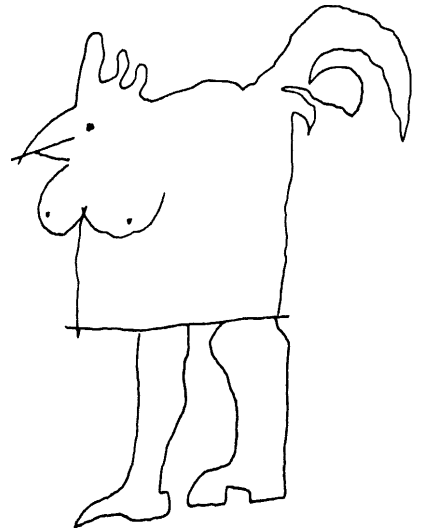
199. Dat is ing aajekleide boeënejeëd.

200. Dat is ing jietsj.
Dat is een lang mager meisje.

201. Donnesjdieg is knaokedaag.
Donderdag is de dag om je meisje te bezoeken.

202. Dat hat inne haan d'r kop aafjebèse.
Die heeft haar lippen vuurrood geveerd.

203. Doa zies doe inne tramphaanjoa!
*Wordt gezegd van een opgedirkte,
 ingebeelde vrouw.*

204. Weë jeld wat heë ziet, is jauw zieng
 boesje kwiet.
Wie koopt wat hij ziet, is gauw zijn geld kwijt.

205. Häusj mit deë man, heë hatjlaas in tèsj.
Laat die man met rust, hij kan niet veel hebben.

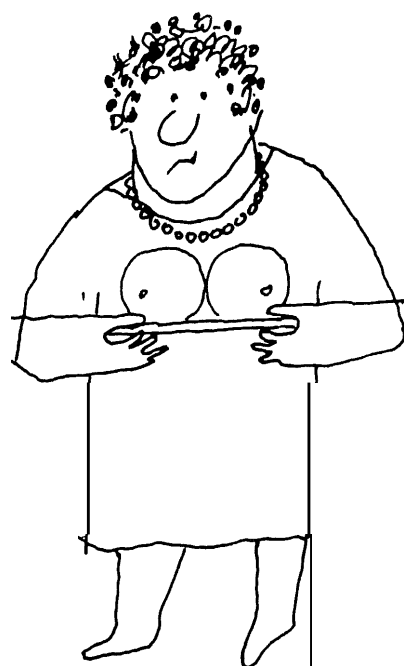
206. Heë duit nog auw hüs-jer urn.
Hij is nog kras.

207. Deë hat inne hoeëge naam des Vaters.
Hij heeft een hoog voorhoofd.

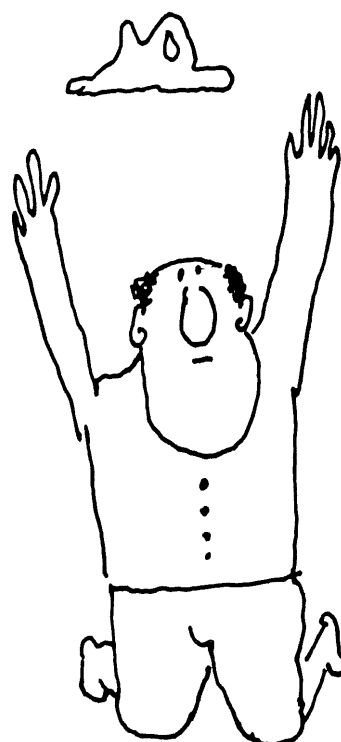
208. Deë hat e jewisse wie inne häuzölder.
Die neemt het niet zo nauw.

209. Wuurs doe heer van inne koetsjer woeëde.
Gezegd van iemand die aanmerkingen op andermans werk maakt.
210. Doa sjteet inne jüd mit de naas eroes.
Gezegd als iemand over een steen struikelt.
211. Kóm mar nit óp 't ieësjte wasser.
Kom maar niet te vroeg.
212. Bare bingé.
Kletsen.
213. Deë laacht nog nit went ing kouw mit e korzet aakunt.
Die heeft geen gevoel voor humor.
214. Iech veul miech wie van d'r potjeroepd.
Gezegd als iemand in zijn werk gestoord wordt.
215. 't Kunt ziech nit óp ee hoar aa, went d'r hónkjesjoare weëd.
Men moet niet over een kleinigheid mopperen.
216. Zetst üch urn.
Laten wij aan tafel gaan zitten.
217. Kriesje wie e Maddelieën.
Tranen met tuiten huilen.
218. Deë weëd mit krüts en vaan i-jehold.
*Gezegd als men eindelijk iemand gevonden heeft,
die voor een bepaalde functie geschikt is.*

219. Weë elbere wilt plukke, mós ziech bukke.
Men krijgt niets voor niets.
220. Deë kiekket wie e kumpje.
Die keek heel verbaasd.
221. Heë sjtong doa wie inne jesjlage brivvedreëjer.
Hij was uit het veld geslagen.
222. Doe broechs miech nit mit ing sjuurpoats tse winke.
Dat hoeft je mij niet uitgebreid uit te leggen.
223. Deë kiekt mit zie reëter oog in zie linker westetèsj-je.
Hij is scheel.
224. Deë jècht wie ing órjelspief.
225. Deë jècht wie inne auwe jach-hónk.
Die snakt naar lucht.
226. Wat deë zeët, is jee evanjeliejoem.
Wat die zegt, is geen wet van Meden en Perzen.
221. Zoeë jeet *rt* in de welt:
drr inne hat drr büł, drr angere rtjeld.
De een heeft niets, de ander heeft alles.
228. Die hat *rt* tabernakel sjunjekroamd.
229. Die hat vöal hoots vuur jen duur.
Gezegd van een vrouw met een grote buste.

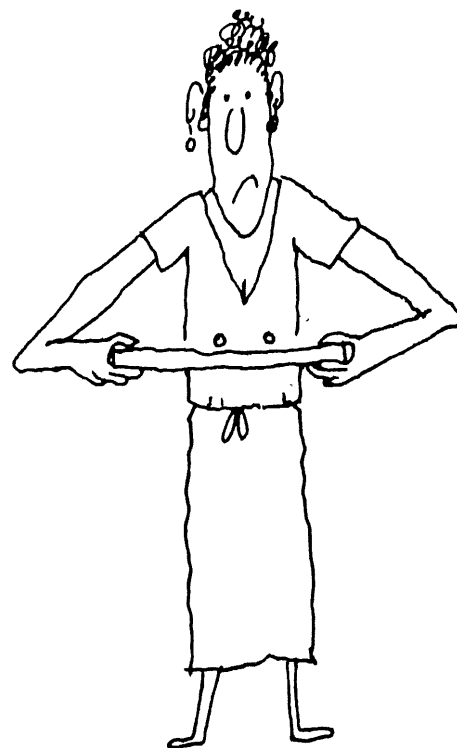

230. 't Meëdsje hat de kas sjunjekroamd.
231. 't Meëdsje hat inne sjunne vuurjieëvel.
Dat meisje heeft een mooie buste.
232. Deë hat 't mets óp demjesjlèfe.
Die heeft het op hem gemunt.
233. Heë mankeertjeer d'r haan ónger de honder.
Hij gedraagt zich als een pasja.
234. Doe has d'r haanjewonne.
Je hebt geboft.
235. Doa weëd iech nit moor van.
Daar kom ik niet mee klaar.
236. Deë deet d'r hód nog aaf vuur inne kuttel.
Hij is kruiperig beleefd.
237. Heë is jauw mit d'r hód, mar lank i jen tèsj.
Hij is beleefd maar gierig.
238. Inne voelle kneët en e dempieg peëd
zunt nuus weëd.
*Met een luie knecht en een paard
dat bekaf is, kun je niets beginnen.*
239. Doajong miech evver d'r hód hoeëg.
Ik stond perplex.
240. Heë koam mit hód, sjtek en rink.
Hij had zich opgedoft.

241. Doe kans miech d'r poekkel eróp rotsje.
Je kunt mij de pot op.
242. Ziechjet ónger d'r naal riese.
Zich iets op slinkse wijze toeëigenen.
243. Jee óngerverbónk in jet krieje.
Ergens geen wijs uit worden.
244. Inne óp maag han.
245. Inne óp tsóg han.
Iemand niet kunnen uitstaan.
246. Vuur hoots en koale mitdoeë.
Voor spek en bonen meedoen.
247. Dem zunt de hoare eraafjerutsjd.
Die heeft een kale kop.
248. Zinge wie inne heikrichel.
Uit volle borst zingen.
249. Zinge dat de haide wagkelt.
Luidkeels zingen.
250. Uvverlaad en durchdaad hat alles richtieg jemaad.
Met goed denken en overleggen, komt alles goed.
251. Ziech ermlütsmieësieg aasjtelle.
Doen alsof men geen geld heeft.

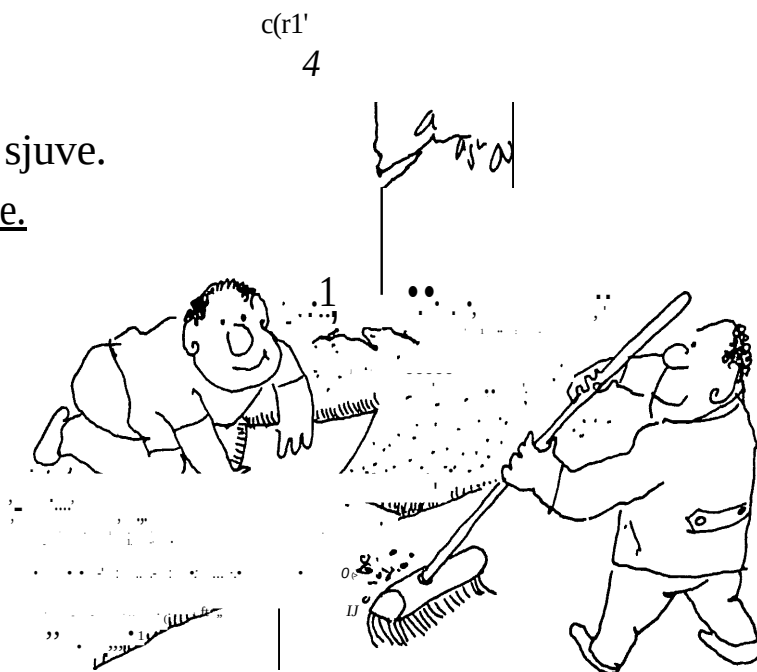
252. Ier deë ziech bedaad hat, is inne auwe eëzel jónk woeëde.
Hij overlegt heel lang om tot een besluit te komen.
253. Weë hat hei jevlókd?
Zei iemand iets over een rondje geven?
254. Dem is d'r allelee ajen lief.
Hem laat alles onverschillig.
255. Deë jeet miech óp d'r wekker.
Die irriteert mij.
256. Kóndsjaf is jing erfsjaf.
Je kunt een zaak overnemen, maar niet automatisch de klanten.
257. Dat woar in 'tjoar wie d'r ül nog preëdiejet.
Reactie als iets verteld wordt, dat lang geleden zou zijn gebeurd.
258. Heë is nit mieë derbij.
259. Heë is nit mieë bij de zieng.
Hij begint geestelijk af te takelen.
260. Dat hat tswai eëtse óp e bred.
Ze heeft een kleine buste.
261. Heë kan de vleie van de moer biese.
Hij heeft de tanden naar voren staan.
262. Inne d'r sjtub oes de oge bloaze.
Iemand ongezouten de waarheid vertellen.

263. Vrug óp en vrug noa bed, sjpaart lit enjezóndheet.
Vroeg op en vroeg naar bed is gezond en zuinig.
264. Has-te mit d'r baadjewagkeld?
Heb je iets gezegd?
265. D'r sjlouwste kop helt óch ins feël.
Zelfs de slimste vergist zich wel eens.
266. Los mar jete zeët d'r bók.
Laat maar gaan.
267. Inne verröaner mós ziech hinger inne doeëdsjleëjer verberje.
Een verrader is erger dan een moordenaar.
268. Ziech de koetsj tserbrèche.
Zich het hoofd breken over iets.
269. Tselle wie inne maikeëver.
Zeer intensief telwerk verrichten.
270. Lever inne hatslieje doe, wie inne jeminde uur.
Liever spontaan dan formeel met elkaar omgaan.
271. Inne brij urn d'r baad sjmiere.
Iemand vleien.
272. Deë kan ing jeet tusje de heure pütsje.
Die is zo mager als een lat.
273. De eëpel an't bluie han.
Een gat in de kousen hebben.

274. Doa bruit jet.
Daar broeit iets.
275. Ziech inne jouwe daag aadoeë.
Er een mooie dag van maken.
276. Ziechjet losse aadrieëne.
Zich iets laten aansmeren.
277. Bij inne de boed aafbrèche.
Iemand het huis op stelten zetten.
278. Dreimoal umjetrókke is eemoal aafjebrankd.
Drie keer verhuizen is net zo erg als een brand.
279. Inne van d'r jeloof aafbringe.
Iemand tureluurs maken.
280. Dat woar dem sjpek an de mantoer.
Dat was net wat hij wilde.
281. Iem name des tiek, iem name des tak, hei is de sjup en doa de hak.
Aansporing om direct aan het werk te gaan.
282. Heë veult ziechjepeëds kutteld.
Hij voelt zich geveleid.
283. Hem krolt de naas.
Hij voelt zich geveleid.
284. Heë hat d'r voeëjel nit aafjesjaose.
Hij heeft het buskruit niet uitgevonden.

285. Ziech de heure aafsjtoeëse.
Door shade en schande wijs worden.
286. Heë sjód 't va ziech aaf wie inne nase hónk d'r reën.
Hij ontkende het zonder blikken of blozen.
287. Deë hat d'r ansjtand mit d'r sjümleffel jèse.
Die heeft geen goede opvoeding genoten.
288. 't Is ing sjand went ing kouw in de baach sjiest.
Het is jammer om iets weg te gooien wat nog bruikbaar is.
289. Vrug tseng, vrug heng.
Kinderen die vroeg tanden krijgen, zijn vroeg bijdehand.
290. Doe bis nog nit langs Sjmits bakkes.
Daar zul je nog van horen, daar ben je nog niet vanaf
291. Teëje inne bakoaventjape.
Vechten tegen de bierkaai.
292. Alles ónger sjteul en benk sjuve.
293. Alles ónger d'r teppieg kere.
Alles in de doofpot stoppen.
294. Inne d'r sjtool vuur de duur zetse.
Iemand buiten de deur zetten.

295. Wat d'r kop verjeest, mósse de bee mis-jelde.
Als je vergeetachtig bent, moeten de benen het ontgelden.
296. Bekankd zieë wie lüesj hónk.
Als de bonte hond bekend zijn.
297. Deë is d'r bend óp.
Die is aan de zwier.
298. Doa is d'r bend óp.
299. Doa is d'r bend laos.
Daar is ruzie.
300. Tse vas bingt nit, tse laos hilt nit.
Men moet de gulden middenweg bewandelen.
301. Bij inne in 't bóch sjtoa.
Bij iemand in het krijt staan.
302. Heë sjteet in e sjwats bóch.
Hij staat ongunstig bekend.
303. Inne boech wie inne sjotes.
Een buik als een burgemeester.
304. Deë hat 't boechrazele.
Hij zit op hete kolen.
305. Dat is inne heer oes Den Haag, deë dreët 't betste alle daag.
Gebruikt als spotvers voor iemand die altijd overdreven chic is.

306. Jun deë boer dat verke, heë hat mar ee.

Wees niet afgunstig als een arme drommel ook eens geluk heeft.

307. De domste boere hant

de dikste eë pel.

*De domsten hebben vaak
het meeste geluk.*

308. Wat sjteet miech d'r bót.

Wat heb ik de pest in.

309. Dat weëd e jód

bótterjoar.

*Gezegd als
iemand aan zijn
achterste krabt.*

310. Heë is breer an 't zeëje.

Hij snurkt.

311. Die tswai zunt wie daag en naat.

Die twee verschillen in alle opzichten.

312. Ing frauwehank en inne peëdstsank darve nit sjtilsjtoa.

*Als een paard niet vreet en de vrouw niet de handen uit de mouwen
steekt, loopt het spaak.*

313. Dat zouw d'r däuker nit wille.

Dat gaat alle perken te buiten.

314. Wat me nit wees, maat inne nit hees.

Wat niet weet wat niet deert.

315. Ziech zie deel derbij <linke.
Het zijne ervan denken.
316. 't Deer mit inne drieve.
De spot met iemand drijven.
317. Ziech noa de <lekk sjtrekke.
De tering naar de nering zetten.
318. Ziech doeëd dele.
Zichzelf te kort doen bij het delen.
319. De klinge oes de dikke zukke.
Spijkers op laag water zoeken.
320. Doebbel jenieënd hilt besser.
Zeker is zeker.
321. Heë is zoeë doof wie ing krai.
Hij is zo doof als een kwartel.
322. Dat is _ing_ doof noos.
Dit heeft twee betekenissen:
a. *een lege noot.*
b. *scheldwoord voor iemand die niet luistert.*
323. Hegke en moere hant oge en oere.
De muren hebben oren.
324. Ziech drin en droes kalle.
Zich tegenspreken.

325. Heë hat ziech durch de dröadjemaad.
326. Heë is uvver de pöal jejange.
Hij is over de grens gevlucht
327. Heë is uvver de dröadjezatsd.
Hij is uitgewezen.
328. Dat is inne duidesem.
Dat is een slome duikelaar.
329. Inne d'r durpel of de boed plat lofe.
Iemands huis platlopen.
330. Kling duppe hant jroeëse oere.
Kleine potjes hebben grote oren.
331. Dat is e duppe.
Dat is een domoor.
332. Losse vier noa d'r ee óp joa.
Laten wij gaan slapen.
333. Dat hat eëtse i jen sjong.
Zij is een draaikont.
334. Iech bin nit jewend eëzele tse drage.
Gezegd als iemand op je leunt.
335. 't Versjtank kunt mit de joare en d'r sjnauts nit vuur de hoare.
Alles komt op zijn tijd.

336. Hoeëvaad liet pieng.
IJdelheid straft zichzelf.
337. Heë hat d'r hód óp haover elf sjtoa.
Zijn hoed staat scheef
338. Óp d' remmer kómme.
Op de koffie komen.
339. Deë hat de bee noa d'r emmer sjtoa.
Hij heeft o-benen.
340. De engele sjlabbere.
Gezegd wanneer het regent.
341. De engelsjer sjudde hön bedsjer oes.
Gezegd wanneer het sneeuwt.
342. Went e kling diets-je in d'r sjlof laacht, da sjpieëlt 't mit de engelsjer.
Gezegd wanneer een baby in zijn slaap glimlacht.
343. Doe kuns miech nit mieë uvver d'r ere.
Je komt bij mij niet meer over de vloer.
344. D'r man kan waal rejere, evver de vrouw mós hoezere.
De man kan wel de baas zijn, maar de vrouw moet huishouden.
345. Heë hat jinne mattes in de erm.
Hij heeft geen kracht in de armen.
346. Mit zivve sjtich 't dörp eroes zieë.
Met grote steken naaien.

347. Drr fiengste eroesvroage.
De sterkste uitdagen.

348. Heë mós de bóks ilieëvere.
Hij moet op een bepaalde tijd thuis zijn.

349. De janse famillieë Dootseberg woar vertroane.
De hele familie was vertegenwoordigd.

350. Iech houw diech oes drr fassong.
Ik sla je tot moes.

351. ^{rt} Jeet hei zoeë flot wie bij de fàuerweer.
Het gaat hier van een leien dakje.

352. Heë hat inne feëltrit jemaad.
Hij heeft een misstap begaan.

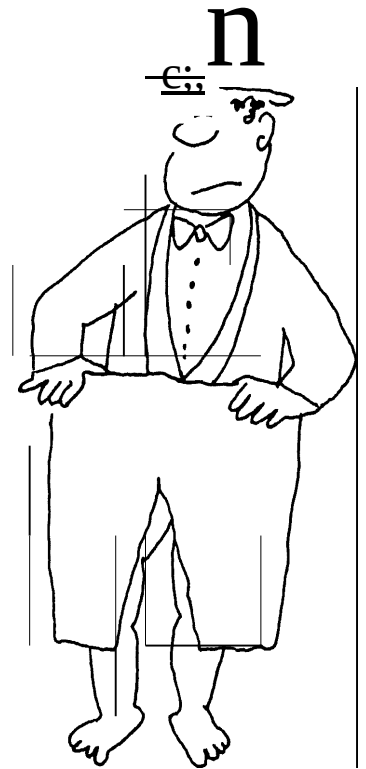
353. Drr sjlouwste kop helt óch ins feël.
Zelfs de slimste vergist zich wel eens.

354. Weë drr fennek nit iert, is drr daalder nit weëd.
Wie het kleine niet eert, is het grote niet weerd.

355. Da kans doe drr laudie losse fleute.
Dan kun je ^r t er goed van nemen.

356. Dat is inne flotte jrosje.
Die is zeer royaal.

357. Heë sjprikt flüssieg.
Hij "sproeit" bij het spreken.

358. Iech bin nog nit flüssieg.
Ik heb nog geen contanten.
359. 't Is inne sjleëte foeks deë mar ing höal hat.
Dat zegt een jongeman, die meer dan een meisje het hof maakt.
360. Mit inne 't fretjage.
Iemand belachelijk maken.
361. Wie kómme de haide a hemmens?
Gezegd wanneer iemand voortdurend vragen stelt.
362. Bij jidder hendelsje is e küddelsje.
Aan iedere handel zit een luchtje.
363. Vöal heng, lieët werk.
Vele handen maken licht werk.
364. Heë lieët de heng tse lankjoa.
365. Heë hat de heng tse laos hange.
Hij wordt nogal vlug handtastelijk.
366. Dierék lier iech diech ins
mieng hanksjrifkenne.
Zo meteen krijg je een draai om je oren.
367. Hod diech óp Eupe aa!
a) *Houd je gedekt! of*
b) *Maak datje weg komt!*

368. Inne de sjtang haode.
Het voor iemand opnemen.
369. Jauw jedoa en jód jedoa, dat zal sjleët tsezame joa.
Iets vlug en goed afhandelen, gaat vaak niet samen.
370. Deë rücht oes jen haos wie ing kouw oes jen vót.
Hij heeft een slechte adem.
371. Me mós jing kroddel óppen hats losse basjte.
Men moet van zijn hart geen moordkuil maken.
372. Inne knoa óp 't hats han.
Iets op zijn hart hebben.
373. Inne häuwaan en inne volle mós me oes d'r weëgjoa.
Moeilijkheden moet men vermijden.
374. Dat kunt diech nog heem.
Daar zul je de gevolgen nog van ondervinden.
375. Zörg dat diech zoeëjet nit heem kunt.
Pas op dat zo iets je niet overkomt.
376. Dem zal iech ins orrentlieg heemlüete.
Die zal ik eens goed de waarheid zeggen.
377. Mitjroeëse here is 't sjleët kieësje èse.
Met grote heren is het kwaad kersen eten.
378. Besser inne klinge heer wie inne jroeëse kneët.
Beter kleine baas dan grote knecht.

379. Went d'r kneët ziech riech maat an d'r heer, da doge ze beeds nit.
Als de knecht zich verrijkt ten koste van de baas, zijn beiden schuldig.
380. Bij jeldzaache kan de betste vrundsjaaf kraache.
Bij geldzaken kun je de beste vrienden verliezen.
381. D'r naid vreest zienne eje heer.
Afgunst leidt tot ontevredenheid.
382. Tseeg miech ins die hef.
Toon mij eens wat je kunt.
383. Moelle wie inne hegke-advokaat.
Praten als Brugman.
384. 't Is elsof de heks drin zeus.
Het is alsof de duivel er mee speelt.
385. Hei hulpt jee beëne, hei mós mès drin.
Hier moet men spijkers met koppen slaan.
386. Dat is inne vuur d'r letste herrek oes 't vaas tse sjnappe.
Dat is een heel lange kerel.
387. Weë d'r jenós hat, hat óch d'r verdrós.
Wie de lusten heeft, heeft ook de lasten.
388. Blaas miechjet óppen heut.
Je kunt me gestolen worden.
389. D'r man is 't heut i jen hoes, de vrouw is de kroeën dróp.
De man is het hoofd van het gezin, maar de vrouw is de spil.

390. Ing fliesieje hoesvrouw is d'r betste sjpaarpot.
Aan een vlijtige vrouw spaart men geld.

391. Heë hat heng wie ing hevvam.
Hij heeft slanke, fijne handen.

392. 't Is nit alles hillieg wat d'r boer pütsjt.
Het is niet alles goud wat blinkt.

393. Jónkjewend, aadjedoa.
Jong gewend, oud gedaan.

394. De beum wase nit noa jen himmel erin.
Alles heeft zijn grenzen.

395. Dienne wil sjteet hinger de duur.
Je hebt niets te willen.

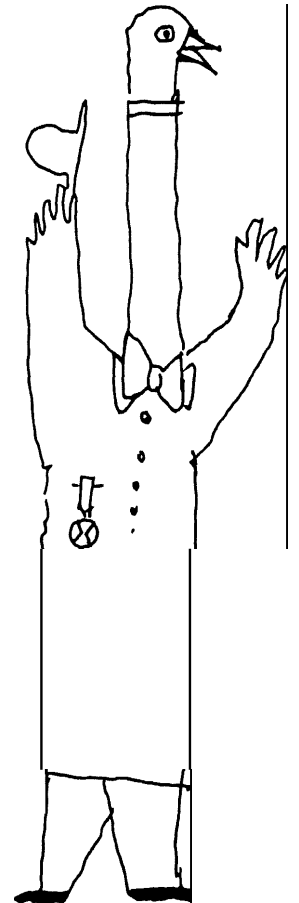
396. Heë is e hoeëg deer.
Hij is een hoge piet.

397. Doajeet 't hoeëg heer.
Daar gaat het luidruchtig toe.

398. Iech mós ins hoeëgdütsj mit diech kalle.
Ik moet jou eens onderhanden nemen.

399. Wiets doe dees, wie 't diechjeet.
Wie goed doet, goed ontmoet.

400. Heë hat hoeëgwasser.
Zijn broekspijpen zijn te kort.

401. Ing loeës hon leët nit alle aier in ee nès.
Men moet niet alles op één kaart zetten.
402. Deë hat allezeleëve heem jesjtange.
Hij heeft altijd naar andermans pijpen gedanst.
403. Jiddere hónk is heer in zieng hut.
Iedereen is baas in eigen huis.
404. Went 't a bildóng felt, da kunt de ibildóng vazelver.
Verwaandheid gaat veelal gepaard met domheid.
405. Inne óp 'ties veure.
Iemand in een onzekere positie brengen.
406. Mit jejange, mit jevange, mit jehange.
Men moet de gevolgen van zijn daden aanvaarden.
407. D'r hieël ihange.
Een nieuwe woning feestelijk betrekken.
408. Weë nit oeskunt mit wat ikunt, liert jauw beëdele.
Men moet de tering naar de nering zetten.
409. Pak mar i mit d'r zommersjtaofl
Schei er maar mee uit!
410. Inne in 'tjaar joa.
In iemands netten verstrikt raken.
411. Noa de rekjape.
Slaap hebben.

412. Dem 't verke jehuurt, deë pakt 't mit d'r sjtats aa.
Hij weet hoe hij iets moet aanpakken.

413. Deë hat d'r jek óp 't lief.
Die heeft een dolle bui.

414. Heë hat e jek peëdjereie.
Hij heeft lichtzinnig gehandeld.

415. Ze woar zoeë jeks wie ing pet.
Ze was door het dolle heen.

416. Me mós inne auwe voorman nit oes 'tjelais wille bringe.
Men moet een vakman niet op zijn vingers willen tikken.

417. Dat is fienge jeuch.
Dat is kale deftigheid.

418. Demjeucht de sjwaad.
Zijn handen jeuken.

419. Deë lieët nuus ligke
wie jlui iezer en
möllesjting.

420. Deë klauwt alles wat nit naalvas is.
Die steelt als een raaf

421. Went de jewalt kunt, jeet 't reët óp krukke.
Met geweld maak je alleen maar brokken.

422. Alles hat zieng jewende, evvel mès sjpreie hat zienne sjlodder.
Je moet de kunst van het vak verstaan.

423. Wie me kuntjejange, zoeë weëd me emfange.
Op je verschijning word je beoordeeld.
424. Inne auwe voorman huet nog ins jeer de sjmik knalle.
Een oude voerman hoort nog graag het klappen van de zweep.
425. Inne auwe voorman is inne jouwe wègwiezer.
Een oude voerman is een goede wegwijzer.
426. Los diechjónk hange, da weëds doe nit aod.
Met kreunen en klagen, word je niet oud.
427. Inne jónkjezel is mar ing roet oes ing vinsten.
Vrijgezel zijn is ook niet alles.
428. Deë <loogt nit va jouwiegheet.
Pas op, die is niet te vertrouwen.
429. Deë ziet 'tjraas wase en huet de vlüe hóste.
Die houdt zich voor bijzonder verstandig.
430. Me mós nit wieër jraie wie de bóks lank is.
Men moet niet verder springen dan zijn stok lang is.
431. Went me inne eëzel noa Roeëm sjikt, kriet me e jries deer tseruk.
Iemand die geen hersens heeft, kun je niets bijbrengen.
432. Deë is hinger ing hek jroeës woeëde.
Die heeft geen manieren.
433. 't Kakt nog mennieg vüejelsje wat noen nog jee vutsje hat.
Er zal nog heel wat water door de Maas stromen, voordat het zover is.

434. Dat is inne Jod en inne pot.
 435. Dat zunt tswai heng óp inne boech.
Dat zijn dikke vrienden.

436. Mit mersie voort me
de honder kapot.
Voor dank je wel
koopt men niets.

437. Heë hat in e
 karesjpoor jepisd.
Hij heeft een strontje
aan zijn ooglid.

438. Deë hauw neëver
 de baar jepisd.
Die had zich lelijk misrekend.

439. Oes kling kere weëde jroeëse beum.
Kinderen zijn groot voordat je het weet.

440. Deë benumt ziech wie inne hónk in e sjpel kejele.
Die gedraagt zich als een olifant in een porseleinkast.

441. Wat me nit heëve kan, mós me ligke losse.
Men moet niet te veel hooi op zijn vork nemen.

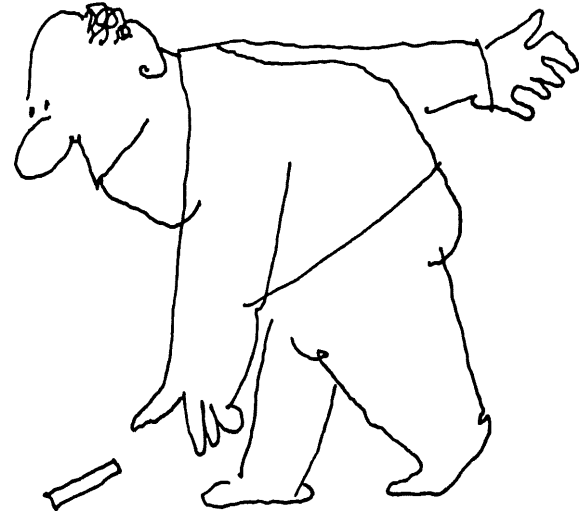
442. De auw lü heufe 't óp, de jong lü maache 't dróp.
Wat de ouderen sparen, verkwisten vaak de jongeren.

443. Zie hat d'r boam oes de kis aa.
Zij heeft haar hele hebben en houden aan d'r lijf

444. Deë klaaft nog ing bejieng oes 't kloeëster.
Die speelt alles klaar.

445. **Doe kans miech nit an de wiempere kliempere.**
Ik laat me dat niet aanleunen.

446. Dat meëdsje jöng waal in
e kloeëster woa tswaierlai sjong
ónger jen bed sjtunge.
*Dat meisje zou wel in een klooster
willen gaan, waar ook mannen zijn.*

447. Dem woar d'r knietjevalle.
Hij had de moed verloren.

448. De mieëtste knüp kriet d'r erme kop.
De leiding moet het altijd ontgelden.

449. Me mós doch ins uvver de koad sjpringe.
Men moet uiteindelijk een beslising nemen.

450. Die hant nog in 't nemlieje külsje jepisd.
Dat zijn vrienden van kindsbeen af

451. Me kunt ieëder ónger ing mèskaar wie ónger ing koetsj.
Zegt men als antwoord op een onbeschofte belediging.

452. Wat jónk is, sjtrieëlt ziech jeer, wat aod is knóttert jeer.
Waar jongeren vechten, mopperen ouderen.

453. Heë hat ing sjtim urn koks tse kloppe.
Hij heeft een rauwe stem.

454. Mit jet óp de tapieët kómme.
Iets te berde brengen.
455. De kommoeëd kieddele.
Harmonika of piano spelen.
456. Kómpenij is lómperij.
Compagnonschap leidt tot bedrog.
457. Deë vilt nog dökser óp de kónk.
Die zal nog vaak blunders maken.
458. Heë hat inne kop wie ing zeisjóttel.
Hij heeft een geheugen als een zeef
459. Mit d'r kop teëje tsint Tolbert lofe.
Met zijn hoofd tegen de muur lopen.
460. De jóns jeet boave de kóns.
Het is vaak meer gunst dan kunst.
461. Doa mós me kouw vuur zieë, urn kaover tse krieje.
Om iets te bereiken, moet je capaciteiten hebben.
462. Deë sjleet drin wie Paulus in de krinte.
Die overdrijft schromelijk.
463. Kroddelieje konde liere d'r meester 't handwerk.
Kritische klanten kijken je op de vingers.
464. Heë kriet de krukke.
Hij wordt 77 jaar.

465. Wat is dem in de krüing jevare?
Wat bezielt hem?

466. Mit inne d'r küsj drieve.
Met iemand sollen.

467. Ziech bij e meëdsje
e körfje hoale.
Een blauwtje lopen.

468. Heë hat ing loes
 in 'toer.
*Hij hoort niet goed
 of wil het niet horen.*

469. 't Is nit alles jood wat blinkt, mar óch nit alles sjtrónks wat sjtinkt.
Het is niet alles goud wat blinkt.

470. Doe bis 't ieësjte kütte neëver de zouw.
Je bent het ergste varken van allemaal.

471. Ziech wie inne kuttel in inne pluusje sjtool veule.
Zich in een gezelschap niet thuis voelen.

472. Heë wees woa haas hupt.
Hij weet van wanten.

473. Deë hauw d'r sjlauwe an naas.
Die rook lont.

474. Dat is inne sjlauwberjer.
Dat is een slimmerik.

475. Deë hat inne sjlauwe boech, sjaad dat-e runt.
Gezegd als men twijfelt aan iemands intelligentie.
476. Dat is inne laks, inne laksbroor.
Dat is een leugenaar.
477. Jrusse is heufliegheet, danke is sjuldiegheet.
Groeten is beleefdheid, dank ben je verschuldigd.
478. Va angerluuts leer is 'tjód reme sjnieë.
Het is goed riemen snijden uit andermans leer.
479. Lange vaam, voel nieënesje.
De luie naaister kent men aan de lange draad.
480. Deë kalt frantsüeziesj wie ing kouw latien.
Die spreekt Frans als een koe Spaans.
481. Dat is ing läu va Hilliejehoes.
Dat is een vent van niks.
482. Jees doe werm wirke? Joa, dat is d'r leve mós!
Ga je weer werken? Ja, dat is nu eenmaal mijn plicht!
483. Deë hat ing lang laitoeng.
Die is traag van begrip.

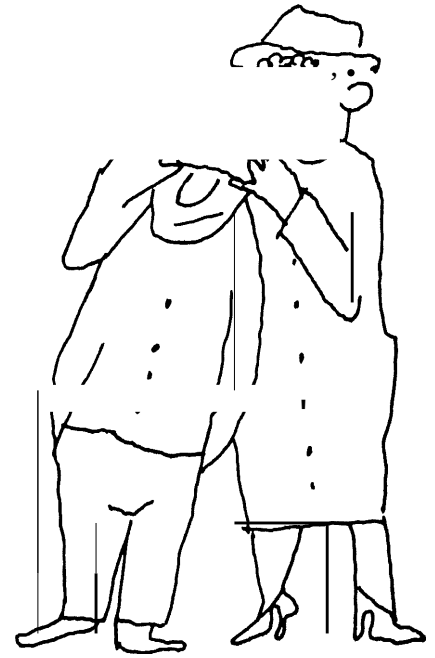
484. Inne haan deë kakelt en ing hon die krieënt,
zunt weëd dat me hön d'r hals umdrieënt.
*Die het tegengestelde doet van wat hij moet doen,
is geen knip voor de neus waard.*
485. Jeliech vieë lekt ziechjeer.
Soort zoekt soort.
486. Inne leufer maat ing leufesje.
Als de man veel van huis is, wordt ook de vrouw uithuizig.
487. Deë hat liem an de bóks.
Die blijft maar plakken.
488. Wie me ziech 't bed maat, zoeë kunt me tse ligke.
Wat men zaait, zal men oogsten.
489. Doe weëds mit de linker hank verwaard.
Gezegd wanneer iemand niet op de afgesproken tijd komt.
490. Deë is links i-jehange.
Die is onhandig.
491. E loeës hönsje leët óch waal ins in de brennisseele.
Iedereen laat wel eens een steek vallen.
492. D'r ieësjte sjtoek is katsesjtoek.
Het eerste gewin is kattengespin.
493. Auw hong lokt me nit mit inne aafjeknaagde knaok.
Men vangt niemand met loze beloften.

494. Inne de mutsj uvver de oere trekke.
Iemand bedonderen.

495. Inne bloa mondieg maache.
Op maandag niet werken.

496. Ing boemelsjiech maache.
Willekeurig verzuimen.

497. Me kan óch ing muk melke,
 went me de üddere vingt.
Je moet niet het onmogelijke verlangen.

498. Alles óp ing melodie zinge.
Altijd hetzelfde vertellen.

499. Wie mieë dat me in d'r sjtrónks reurt, wie mieë dat-e sjtinkt.
*Hoe meer men onaangename zaken uitpluist,
 hoe onaangenamer ze worden.*

500. "Sjpas mós zieë," zaat d'r boer, en doe kieddelet heë zieng vrouw
 mit de mès-jaffel.
Men moet geen onhebbelijke grappen uithalen.

501. Inne de leviette leëze.
Iemand zeggen waar het op staat.

502. Miententweëje kan ing kouw aier legke.
Het kan me helemaal niet schelen.

503. Mósse is tswank, en kriesje is kingerjezank.
Gebruikt als tegenwerping op irritante dwangmatigheid.

504. Moel diechjet, da has-te óchjet.
Blijf niet zeuren.
505. Mauwmensjere moale.
Peuterig schrijven.
507. Woa 't moeëde is, junt de verke bervussieg.
Het kan zo gek niet zijn, als het maar mode is.
508. Inne óp moek han.
Iemand niet kunnen uitstaan.
509. Heë hat ing moel wie inne sjloeb.
Hij heeft een scheve mond.
510. Sjpuie kinger, dije kinger.
Spijers zijn dijers.
511. Mit moel en poeëte joa zage.
IJverig jaknikken.
512. Heë maat ing sjeef moel.
Hij is ontstemd.
513. Heë hat verjèse d'r mónk mit tse bringe.
Hij zegt geen stom woord.
514. Deë kiekt durch zivve moere.
Die heeft zijn ogen overal.
515. Deë hekst land en lü anee.
Die stookt ruzie waar hij komt.

506. Mórd vuur zes en ang's vuur inne.

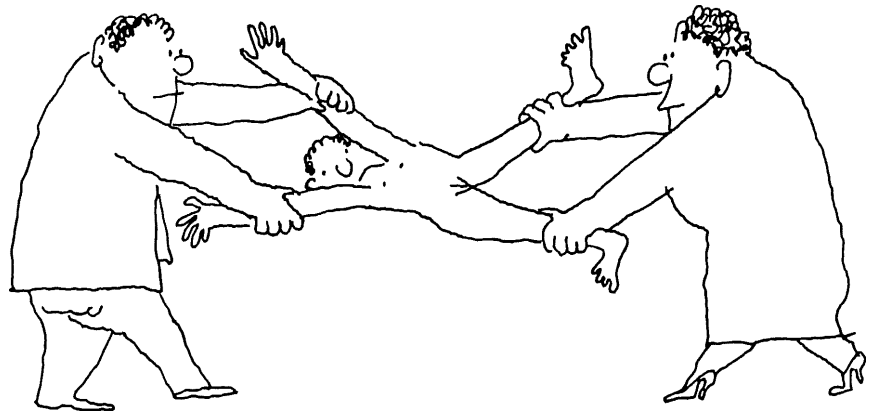
*Hij heeft wel een grote bek, maar als het er op aankomt,
doet ie in zijn broek.*

516. Weë loeës is, hingt nit alles an inne naal.

Wie slim is, zet niet alles op één kaart.

517. Heë junt inne nit 't sjwatse ónger de neël.

*Hij gunt een
ander het
licht in de
ogen niet.*

518. Kinger maache,

vuur tse laache;

kinger trekke,

vuur tse vrekke.

*Kinderen krijgen is geen kunst,
maar opvoeden wel.*

519. D'r inne zienne ül is d'r angere zieng natejaal.

Over smaak valt niet te twisten.

520. 't Is inne sjleëte voeëjel deë zie eje nè's besjies.

Van zijn eigen familie behoort men geen kwaad te spreken.

521. Inne eëzel neumt ziech zelve 't ieësjte.

De ezel noemt zichzelf het eerst.

522. Dem lofe alle hong noa.

Hij gaat opvallend gekleed.

523. Heë leuft 'tai noa en lieët de honder lofe.
Hij gaat teveel op in kleinigheden.
524. 't Jeet hei nit noa noeëte.
Het komt hier niet zo nauw.
525. Ziech de tseng draa oesbiese.
Ergens veel moeite voor doen, echter zonder succes.
526. Trek draa angesj jeet diech de pief oes.
Schiet een beetje op.
527. Wens doe wils dat inne boer inne umwèg maat,
da zets hem inne offersjtok in d'r weëg.
Een boer draait een cent tien keer om, voordat hij hem uitgeeft.
528. Weë trouwt oes d'r klokkeklank, dem ruit datjans zie leëve lank.
*Wie een meisje van elders trouwt,
heeft daar zijn leven lang spijt van.*
529. Jet ónger dach en fach bringe.
Iets in orde brengen.
530. Dat naast miech nit.
Dat bevalt mij niet.
531. Vräu diech nit óp ónjelade aier.
Verheug je niet te vroeg.
532. Bij de ónjenommerde hure.
Niet meetellen.

533. Heë is óp d'r sjtats jetroane.
Hij is op zijn teentjes getrapt.
534. Da has doe diech waal dróp jetroane!
Dan heb je je lelijk misrekend!
535. Óp 't hillieg oog plógge,moere.
Met de Franse slag ploegen, metselen.
536. D'r inne verliebt ziech in e roeëzeblad, d'r angere in ing kouwflat.
Over smaak valt niet te twisten.
537. Die tswai zunt wie kramp en oog.
Die twee passen goed bij elkaar.
538. A dem hieëft nog jinne hónk
zienne poeët óp.
Hij is een verachtelijk iemand.
539. Heë hat e jesjeid peëd jereie.
Dat heeft hij verstandig gedaan.
540. Dem zits iech ins óp de pelle.
Die zal ik eens achter de vodden zitten.
541. Heë jong óp peume aa.
Hij ging van angst op de loop.
542. Piepe wie ing moes in e meëlduppe.
Angstig spreken.

543. Inne d'r pis loa maache.
Iemand het vuur aan de schenen leggen.
544. Iech han pis wie e Belsj kingermeëdsje.
Ik moet zonodig.
545. Kwieëzele en bejienge, zunt nit wie ze sjienge.
Schijn bedriegt.
546. Deë hauw neëver de baar jepisd.
Die hat zich lelijk misrekend.
547. Dat is d'r potentaat van de kling eëpel.
Veel geschreeuw maar weinig wol.
548. Dat is inne effe-wiechtieje.
Zijn schijn van belangrijkheid is maar van korte duur.
549. Dem pitsjt jet.
Hem zit iets dwars.
550. De sjtere losse ziech nit van d'r himmel plukke.
Je moet niet het onmogelijke verlangen.
551. Is dat dienne sjteer?
Is dat jouw aanstaande?
552. Dierrek kal iech ins platdütsj mit diech.
Dadelijk zal ik eens een hartig woordje met jou spreken.
553. Jong lier latien, da drinks-te sjpieëder wien.
Studeer voor priester, dan is je toekomst verzekerd.

554. Iech han mit diech nog e hönsje tse plukke.
Ik heb met jou nog een appeltje te schillen.
555. Mit dem zienne kop kan me pöal i jen eëd houwe.
Hij is zo koppig als een ezel.
556. Heë kiekt hem aa, wie de kouw de nui poats.
Hij kijkt hem totaal verbouwereerd aan.
557. Dieng poats sjteet óp.
Je gulp staat open.
558. Heë razelt wie inne jesjoare poeddel.
Hij bibbert van de kou.
559. Ziech wie e poefkink veule.
Zich als een stiejdnd behandeld voelen.
560. Deë hat tse lang de poel jehad.
Die is kinderachtig.
561. 't Is miech poettes.
Het laat mij koud.
562. Vöal versjprèche en winnieg jeëve, deet de jekke i vräude leëve.
Veel beloven en weinig geven, doet de gekken in vreugde leven.
563. Inne jouwe tsoldaat jeet óch durch d'r pratsj.
Gezegd van een man die een slonzige vrouw trouwt.
564. Va probere weëde de jómfere raar.
Van proberen worden maagden zeldzaam.

565. De pütsj va dem is tsolvrij.

Hij flapt er alles uit.

566. Deë hat d'r poekkel nit ring.

Die heeft iets op zijn kerfstok.

567. Dóch de sjaamsjong mar oes!

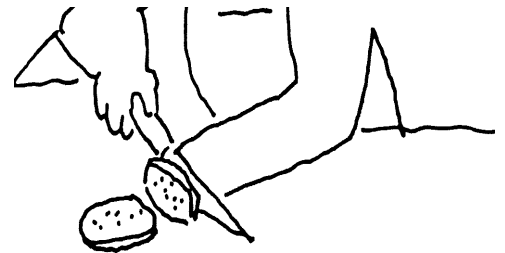
Zet alle verlegenheid maar opzij!

568. Inne 'ne vliddieje sjabbernak sjpille.

Iemand een poets bakken.

569. Oes 't sjaos leëve.

Van de hand in de tand leven.

570. Va dem kans-te diech ing sjief aafajnieë.

Aan hem kun je een voorbeeld nemen.

571. Fieng lü hant óch fieng zaache en wat zenit hant,
dat losse ze ziech maache.

Het betere volk kan zich permitteren wat het wil.

572. Zie modder in hoes sjiese.

Thuis doen wat je wilt.

573. Dem hauwe v'r jesjlabberd.

Hem waren wij kwijtgeraakt.

574. Urjens sjlich aa han.

Ergens aanleg voor hebben.

575. Hui diech vuur dem zieng sjlich.
Wees op je hoede voor zijn streken.
576. Hinger inne zieng sjlich kómme.
Achter iemands streken komen.
577. Heë sjleet mar dernoat.
Hij zegt maar wat.
578. Inne e sjniépje sjloa.
Iemand beetnemen.
579. Doa kans doe ins aa sjnoevve.
Daar kun je een voorbeeld aan nemen.
580. Man en wief is ee lief, wief en man is ee jesjpan.
Man en vrouw zijn één.
581. Inne vette haas sjnoevve.
Een voordelige koop speuren.
582. Inne uvver de sjouwer aazieë.
Iemand met de nek aanzien.
583. Ziech inne sjplinkter oes d'r ruk duie.
Zijn behoefte doen.
584. Heë kalt Hollendsj mit sjtriefe.
Hij spreekt slecht Nederlands.
585. Zoeë vrech wie sjtroasedrek.
Hondsbrutaal.

586. 't Is besser, winnieg tse wisse en vöäl tse jenisse,
wie vöäl tse wisse en alles tse misse.
*Het is beter weinig te weten en veel te genieten,
dan veel te weten en alles te missen.*

587. Wen iech sjtrónks róf, darfs doe óchjet zage.
of: kans doe óp de kaar sjpringe.
Hou je mond tot je iets gevraagd wordt.

588. Doa bejint 't tse sjtubbe.
Daar is stront aan de knikker.

589. Dat is e sjtucheliezer van e wief.
Dat is een stokebrand.

590. E jroeës sjtuk óp inne hauwe.
Op iemand gesteld zijn.

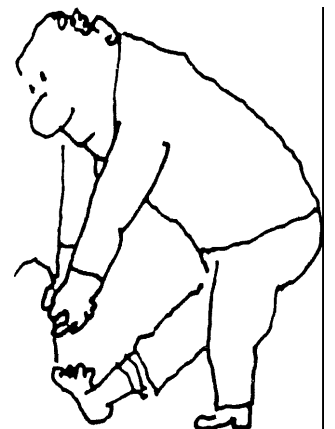
591. Ziech óp zie sjtuk hauwe.
Voet bij stuk houden.

592. Deë is wie in de welt jesjurgd.
Die is zo stom als het achtereind van een varken.

593. Deë woar va sjüt.
Hij was: a) verdwenen: b) buiten westen.

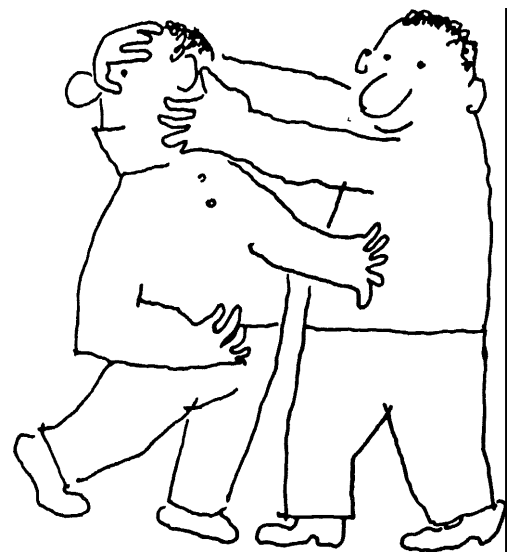
594. Ziechjet oes de tsieëne trekke.
Iets uit zijn duim zuigen.

595. Ziech d'r kutste trekke.
Aan het kortste eind trekken.

596. Jebluds trukt.
Het bloed kruipt waar het niet gaan kan.
597. De trom hat e laoch krèje.
Er is iets onaangenaams gebeurd.
598. Vet sjwumt oave en d'r sjoem nog derboave.
Het schuim wil altijd het hoogste woord voeren.
599. Ze tsenke ziech urn 'tai en losse de honder lofe.
Ze kabbelen wel, maar zien het belangrijkste over het hoofd.
600. Hinger inne tseruksjtoa.
Voor iemand onderdoen.
601. Tse vöal tserriest d'r zak.
Overdaad schaadt.
602. Dat jeet diech bis in de tsieëne.
Dat dringt je door merg en been.
603. Dat is inne tsinnejisser.
Dat is een deugniet.
604. Dat is ing jelónge tsoat knieng.
Dat is een raar soort mensen.
605. Ónreëtjód kunt noeëts in 't dreide blód.
Onrechtmatig verworven goed gaat vóór het derde geslacht verloren.
606. Inne de tsong lüeze.
Iemand aan het praten krijgen.

607. Ing wölle umdrieën maache.
Een onnodige omweg maken.
608. Dat is inne umjedrieënde rok.
Dat is iemand die met alle winden meewaait.
609. Noen jees-te vanee!
Heb je van m'n leven!
610. Dat is inne woa me angere mit vingt.
Dat is een onnozele hals.
611. An de vere kent me d'r voeëjel.
Men leert iemand door zijn voorkomen kennen.
612. Besser heljebloaze wie d'r mónk verbrankd.
Voorzichtigheid kan nooit schaden.
613. Pak sjleet ziech, pak verdreët ziech.
Wordt gebruikt als waarschuwing zich niet in een ruzie te mengen.
614. Inne d'r kop verdrieëne.
Iemand het hoofd op hol brengen.
615. Hinger d'r jreune dusj
weëd vöal verdumpeld.
*Achter de groene tafel
wordt veel in de doofpot gestopt.*
616. Weë alles zeët wat heë huurt en ziet,
is jauw zieng vrung kwiet.
Spreeken is zilver, zwijgen is goud.

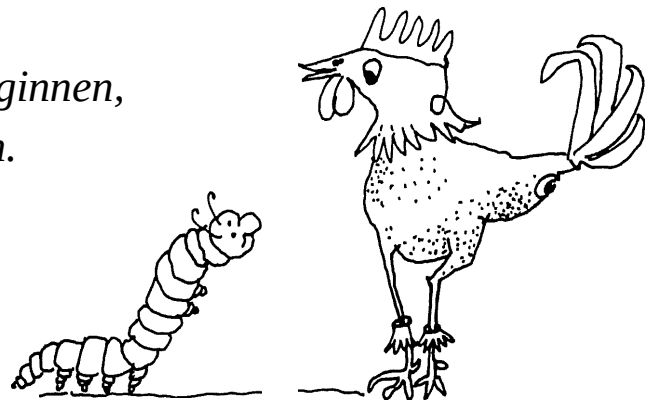

617. Heë jeet mit 't verfduppe.
Hij overdrijft.
618. Dat voeëjelnès is verjeëve.
Als men een nest verstoord heeft, komt de vogel niet meer terug.
619. Dat voeëjelnès is verjèse.
In dat huis wil niemand wonen.
620. Deë hat e paar verkierde oge in d'r kop.
Die heeft iets gemeens in zijn blik.
621. Inne ing verpiefe.
Een opmerking maken waar iemand paf van staat.
622. Dat is jinne versjnieppelde.
Dat is een potige vent.
623. Woa me nuus ziet, is 't veule nit verboane.
Gezegd als iemand een meisje stiekem in het donker knijpt.
624. Doa sjträue ze de verke mit.
Daar gooien ze je mee dood.
625. Heë hat ing moel wie bruiesj-koel.
Hij heeft een grote mond.
626. De vlam sjloog 'min 'tjezich.
Hij werd vuurrood van drift.
628. D'r vlók zitst drin.
Er rust een vloek op.

627. Me mós nit ieëder vleie wille,
bis dat me vlüejele hat.

*Men moet niet aan iets willen beginnen,
 waarvoor de middelen ontbreken.*

629. Heë sjleet in de vlüejele.
Hij wordt plotseling kwaad.

630. Inne mit de vlüejele sjanappe.
Iemand bij zijn lurven pakken.

631. Vrundsjaaf hauwe is besser wie vrundsjaaf maache.
*De band met vrienden behouden,
 is beter dan nieuwe vrienden zoeken.*

632. Kraache waans junt 't !engste mit.

633. 't Vilt nit alles wat wagkelt.
Krakende wagens lopen het langst.

634. Dat is wasser in inne puts jesjód.
Dat is water naar zee dragen.

635. 't Is jee wessersje zoeë kloar, of' t muurt ziech al ins.

636. 't Is jee peulsje zoeë kling, of 't muurt ziech al ins.
Er is overal wel eens iets mis.

637. Lank dröadsje, voel meëdsje.
Gezegd van een meisje dat met een lange draad naait.

638. Deë is mit alle wasser jewèsje.
Die is door de wol geveerd.

639. Dat woar wasser óp zieng mölle.
Dat was koren op zijn molen.
640. Inne vuur 't weer sjpille.
Iemand voor zijn.
641. Iech lieën diech de kats, die kunt van alling tseruk.
Gezegd tegen iemand die niet terugbrengt wat hij geleend heeft.
642. Ing jouw kats kunt loeter tseruk.
Het vroegere tehuis trekt onweerstaanbaar.
643. Dat is dem óch nit an de wig jezóngé.
*Hij heeft nooit gedacht,
dat hem dat nog zou overkomen.*
644. Riech in de wig, erm in 't jraaf.
Rijk geboren, arm gestorven.
645. Hei kalt me in d'r wink.
Hier praat men voor dovemansoren.
646. Heë sjweëft in de wólke.
Hij staat niet met beide benen op de grond.
647. Woa deë vandan kunt, zage de woof ziechjódendaag.
*Hij komt ergens vandaan waar de wereld
met krantenpapier is dichtgeplakt.*
648. Went d'r woof in d'r sjtaljewee is, deet me de duur tsouw.
Als het kalf verdronken is, dempt men de put.

649. Inne de woof oes de naas trekke.
Iemand uithoren.
650. Zoeëjet kriet me nog óp inne nase zamsdieg.
Zo'n prul is altijd te koop.
651. Jraof zek zouw me nit mit zie nieëne.
Een lomperd moet je niet met fluwelen handschoenen aanpakken.
652. Van oave blinke, van ónge sjtinke.
Voor het oog proper, maar dat is slechts schijn.
653. Doa jef iech diech brif en zieëjel óp.
Daar sta ik borg voor.
654. Inne jet óp de zieël binge.
Iemand iets op het hart drukken.
655. Deë hat jet óp d'r zieëlzak.
Die heeft iets op zijn kerfstok.
656. Deë hatjet óp d'r zak, wen iech mar wus wat.
Die heeft ergens de pest over in, als ik maar wist waarover.
657. Me mós ziech nit ieëder oesdoeë, bis dat me sjloffte jeet.
Men moet tijdens zijn leven niet alles wegschenken.
658. Deë kunt nit va jeëvedörp.
Die kan niet veel missen.
659. Die hat nog e jezich wie e kingervutsje.
Zij heeft nog een gaaf gezicht.

660. Bis-te al ins van 't peëdjevally?
Ben je nog wel goed snik?
661. Weë inne erme kan verjèse, verdeent óch nit ziech zat tse èse.
Wie een arme vergeet, verdient ook niet zijn eigen welstand.
662. Doe kans inne nakse man in tèsj sjiese,
wens-te wits woa zienne antsóg hingt.
Wordt gezegd om een te lange discussie te beëindigen.
663. Inne in d'r zeek zetse.
Iemand blameren.
664. Went dat woar is, vrès iech inne bessem.
Ik geloof er niets van.
665. Deë lügt wie jedrukd.
Die liegt of het gedrukt staat.
666. Mit de versjet sjrieve.
Met dubbel krijgt schrijven.
667. Ziech in de front werpe.
Zijn beste beentje voorzetten.
668. Inne oes de küel hoale.
Iemand terechtwijzen.
669. Ziechjet mit de keëts bekiekke.
Iets overdreven controleren.

670. In ,t Annasjaaf kómme.

Een oude vrijster worden.

671. Deë is aafjeheëd.

Die is gehard.

672. Heë hat d'r bal.

Hij is woedend.

673. Heë hat jód aafjesjneie.

Hij is goed voor de dag gekomen.

674. A dem is hop en malts verloare.

Het is aan hem niet besteed.

675. Weë mit de hong sjloffje jeet, deë sjteet mit de vlüe óp.

Wie met pek omgaat, wordt ermee besmet.

676. Deë is noen rezender i veëdieje knoofslöcher.

Die heeft twaalf ambachten en dertien ongelukken.

677. Deë hat pieng an d'r loemel.

Die is kleinzerig.

678. E hoes óp aafbróchjelde.

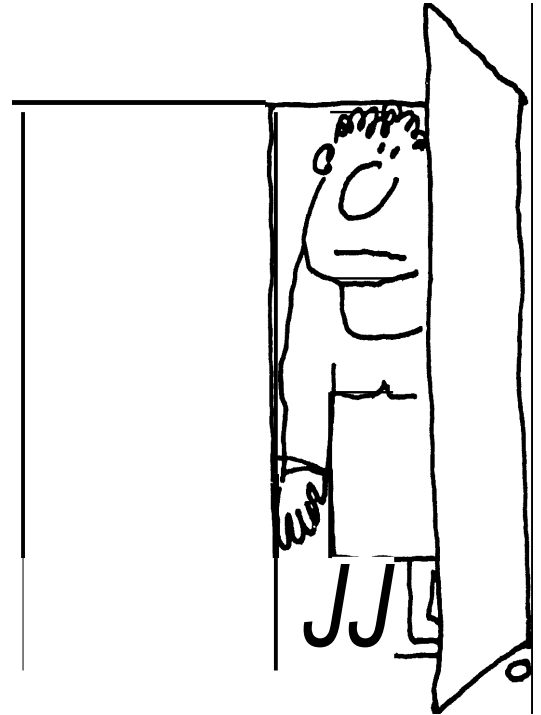
Een huis voor afbraak kopen.

679. Iech lik aaf.

Ik ben bekaf

680. Iech bin ram veëdieg óp d'r tsóg.

Ik ben hondsmoe.

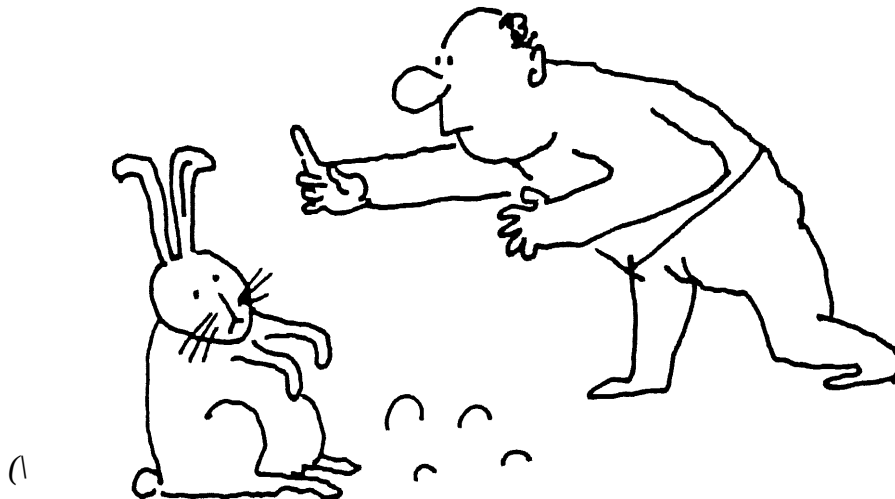

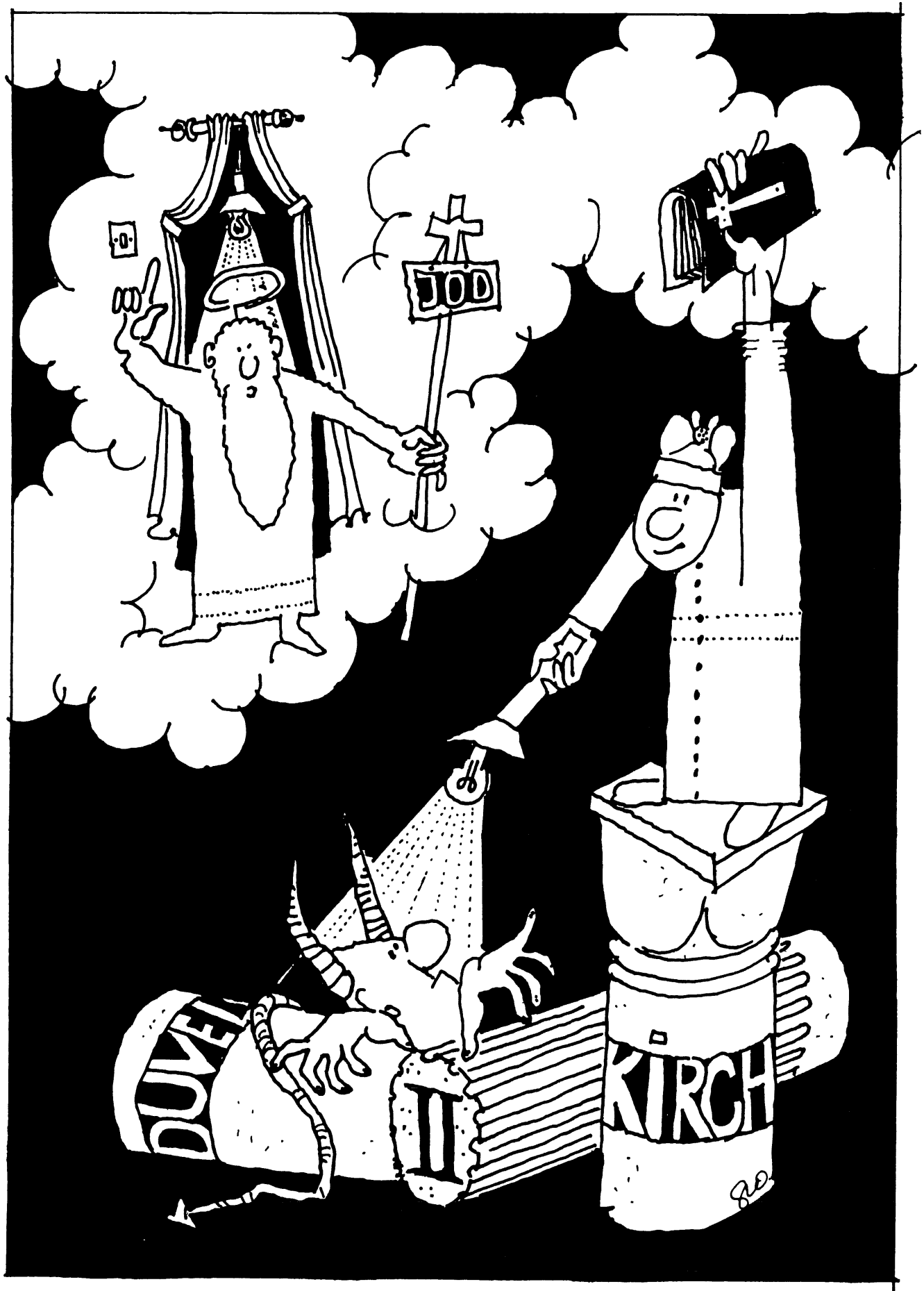
681. Hod 't kinke ins aaf.
Til het kindje eens op, het moet iets kwijt.

682. Inne aafsjaag is jinne doeëdsjaag.
Van een weigering ga je niet dood.

683. Nuus aafsjloa wie vleie.
Alles kunnen gebruiken.

684. Verbei ins inne haas 't hu ppe.
Men moet niet het onmogelijke verlangen.

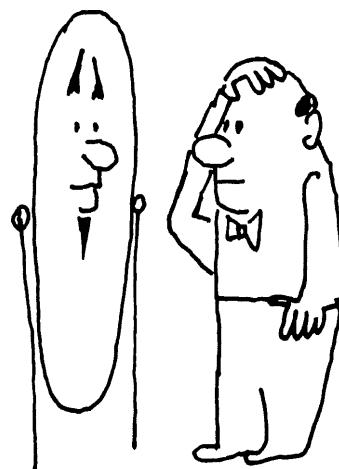

RUBRIEK II: Jod- duvel- kirch

A. ZEGSWIJZEN GEGROEPEERD OP TREFWOORD.

a. дәuvel - duvel - duivel.

1. Deë is bij d'r duvel in de kristelier jewee.
Die kent God noch gebod.
2. I duvels klauwe valle.
Op het slechte pad geraken.
3. Went me van d'r duvel sjprik, treënt me hem óp d'r sjtats.
Gezegd van iemand over wie men spreekt, terwijl hij binnenkomt.
4. Dat dankt diech d'r дәuvel.
Dat dankt je de koekoek.
5. Me zouw d'r duvel nit an de wand moale.
Men moet geen slapende honden wakker maken.
6. D'r дәuvel mit zie aodmoor banne.
De duivel met zijn ouwe moer bezweren.
7. Weë tse vöal in d'r sjpeiel kiekt,
hinger dem sjteet d'r duvel.
Ijdelheid kan tot hoogmoed leiden.

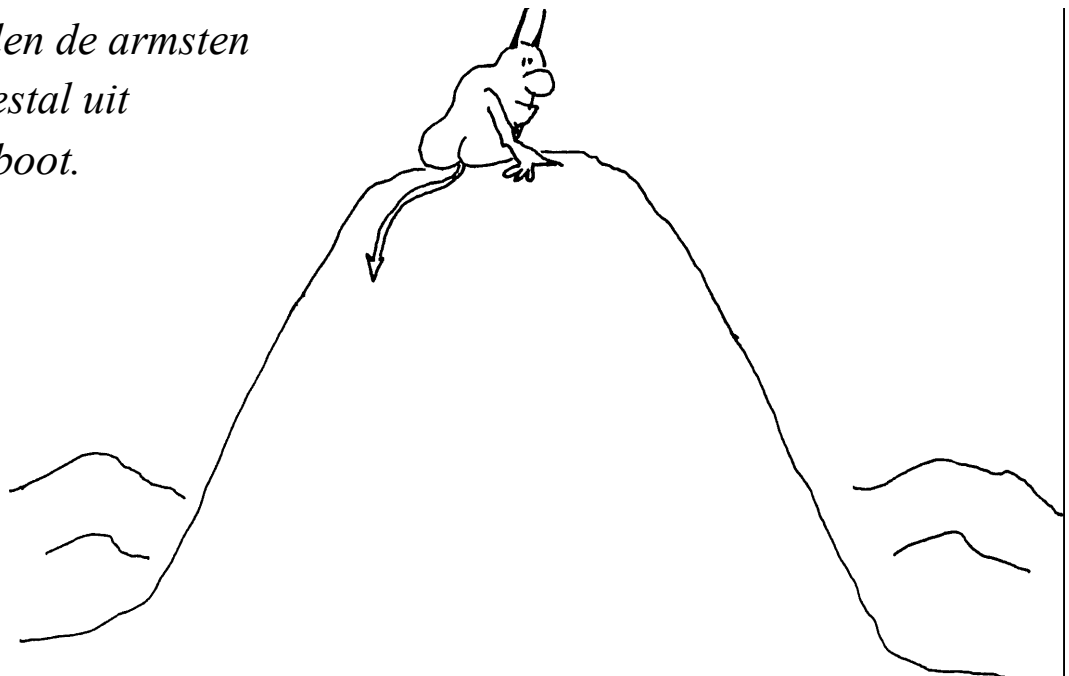

8. Jidderinne 't zienge, da hat d'r däüvel nuus.
Iedereen het zijne, dan heeft men elkaar niets te verwijten.

9. D'r däüvel in d'r zak han.
De pest in hebben.

10. D'r duvel sjiest ummer óp d'r jrüetste hoof.

*Bij financieel voordeel
vallen de armsten
meestal uit
de boot.*

11. Went deë in de hel kunt, junt alle duvele lofe.
Die is de duivel nog de baas.
12. Heë hat Özzen Herjod óp de lippe en d'r duvel ijen lief.
Hij is een huichelaar.
13. Woa d'r Herjod ing kirch bouwt, doa zetst d'r duvel ing kapel demeëve.
Bij iedere kerk staat een kroeg.
14. Dem zienge ierliegheet is wie d'r duvel zienge barmhertsiegheet.
Hij is voor geen cent te vertrouwen.

15. Me huit inne duvel oes 't kink en tsing angere drin.
Een kind slaan heeft soms averechts effect.
16. Went de zon sjiengt en 't rent, da hat d'r duvel kirmens.
Als het regent en de zon schijnt, is er kermis in de hel.
17. Heë is oes de heljekraofe wie d'r duvel sjloffet.
Hij heeft op slinkse wijze van de situatie gebruik gemaakt.
18. I tsiet va noeëd kan me óch ins üem an d'r duvel zage.
Soms moet men van de nood een deugd maken.
19. Noen sjleet Jod d'r дәuvel doeëd!
Dat is het toppunt, nou zeg ik niets meer!
20. Óp d'r fennek oeszieë wie d'r duvel óp ing zieël.
Geldgierig zijn.
21. Deë is d'r duvel i tseviel.
Die is de duivel in eigen persoon.
22. Ziech and'r duvel biechte.
Bij zijn vijand te rade gaan.
23. Doa is d'r дәuvel laos.
Daar is de hel los.
24. Doajong 't óp дәuvel kom eroes.
Daar was de duivel losgebroken.
25. Dat is inne duvelsbendiejer.
Dat is een sterke, ruwe kerel.

26. Deë hat d'r дәuvel i.
Die is des duivels.
27. Noeëd sjleet d'r дәuvel doeëd.
Een kat in het nauw maakt rare sprongen.
28. Deë is van d'r labendieje дәuvel bezèse.
Die is door het dolle heen.
29. Datjeet wie d'r дәuvel.
Dat loopt als gesmeerd.
30. Loestieg jeleëfd en zieëlieg jesjtórve,
is d'r дәuvel de rechnóng verdórve.
Wie zorgeloos leeft en zalig sterft, ontsnapt aan de duivel.

b. Jod- kirch- himmel.

31. Me mós de kirch tse midzele van 't dörp sjtoa losse.
Men moet redelijkheid betrachten.
32. Jod waad lang, mar sjtroaft sjtrang.
Gods straf zul je niet ontlopen.
33. Me mós de kirch nit uvverhoof lofe.
Men moet niet overdreven kerks zijn.
34. Deë kent nuus va kirch noch kloes.
Die kent God noch gebod.
35. Deë is versjweëje wie d'r biechsjttool.
Die zwijgt als het graf

36. 't Jeluk is vuur de jodeloeëze.
37. Wie jroeëser d'r sjelm, wie jroeëser 't jeluk.
*Die aan God noch gebod geloven,
hebben vaak het meeste geluk in het leven.*
38. In d'r lange roeëzekrans kómme.
Gaan trouwen.
39. Alle weer is Herjods wil, jank derdurch en sjwieg mar sjtil.
Aan het weer kun je niets veranderen.
40. Me mós jing hillieje aabeëne, die jee mierakel dunt.
Men moet slechts hulp aan hen vragen, die kunnen helpen.
41. Vöal sjpektakel winnieg mierakel.
Veel geschreeuw en weinig wol.
42. Deë zukt werk en beënt d'r Herjod dat-e jee vingt.
Die is liever lui dan moe.
43. Dat is inne Joden inne pot.
Dat zijn twee handen op een buik.
44. Erm en riech, in d'r himmel is alles jeliech
Arm en rijk, in de hemel zijn allen gelijk.
45. De doof en d'r sjoof mós me nit wiejere.
*Men moet niet weigeren, als men gevraagd wordt
als doopgetuige of als drager van een lijk.*
46. Heë hat de hillieje jerechtigheet krèje.
Hij is van de sacramenten der stervenden voorzien.

47. Jod zeën diech vuur noen en ing anger kier.
Zegt men als iemand niest.
48. Jod zeën diech mit de hóngeddoezend,
wen iech óch e mengelsje krien.
Ik gun je de honderdduizend, als ik er ook iets van krijg.
49. Is d'r zeëje jód, da jeet-e óch durch d'r hód.
*Gezegd als iemand de hoed niet afneemt,
als de priester de zegen geeft.*
50. Ózze Herjod hat jet in zienne deerjaad lofe.
Onze-Lieve-Heer heeft rare kostgangers.
51. Me zouw ózze Herjod nit in 't handwerk foesje.
Wat God geschapen heeft, mag men niet schenden.
52. Heë lieët ózze Herjod inne jouwe man zieë.
Hij neemt het niet zo nauw.
53. Herjods wasser uvver Herjods leem losse lofe.
Gods water over Gods akker laten lopen.
54. D'r himmel is nit vuur de jäos jebouwd.
De hemel krijg je niet voor niets.
55. Has doe in de kircheduur jesjtange?
Gezegd tegen iemand
a) die verkouden is; b) die met kleingeld betaalt.
56. D'r miensj denkt en Jod lenkt.
De mens wikt en God beschikt.

57. Ziech d'r kessel sjoere jon.
Gaan biechten.

58. Sjtèch ózzen Herjod nit noa de oge!
Je moet niet te veel willen hebben!

59. Dat hat mit alle hillieje
 tse werkjejange.
*Er moet wel een wonder
 gebeurd zijn.*

60. Heë kriet d'r lange rok.
Hij wordt geestelijke.

61. Doa kunt inne sjtoedent in d'r himmel.
Daar gaat een dominee voorbij (wordt gezegd als het gesprek stukt)

62. An Joddes zeëje is alles jeleëje.
Aan Gods zegen is alles gelegen.

63. De Poasje mit de möllepeëd hauwe.
Pasen pas op Beloken Pasen houden.

64. Nit alle weëg zunt kircheweëg.
Iedereen raakt wel eens van het goede pad.

65. Deë hat wiewasser jedrónke.
Die heeft geluk gehad.

66. Deë hatjing reliejoeën in d'r zak.
Die weet van God noch gebod.

67. Went 't óp d'r pastoer rent, da drüpt 't óp d'r kuster.
Als het goed loopt, krijgt ook de mindere wel zijn deel.
68. 't Is nit sjlim, pastoer is zelve mit verbrankd.
Het hat erger kunnen zijn.
69. Pastoer preëdiegt óchjing tswai moal vuur 't zelfde jeld.
Ik zing geen twee liedjes voor 't zelfde geld.
70. Inne pastoer sjturft nog nit jeer.
Niemand sterft graag.
71. Mie leef Herjödsje va Badeberg!
Gezegd als men zich over iets verbaast.
72. 't Jeet hei wie in d'r biechsjsjtool.
Het gaat hier om de beurt.
73. Braaf hat de naas aaf.
Wordt gezegd om twijfel uit te drukken aan iemands braafheid.

c. overdreven kerks.

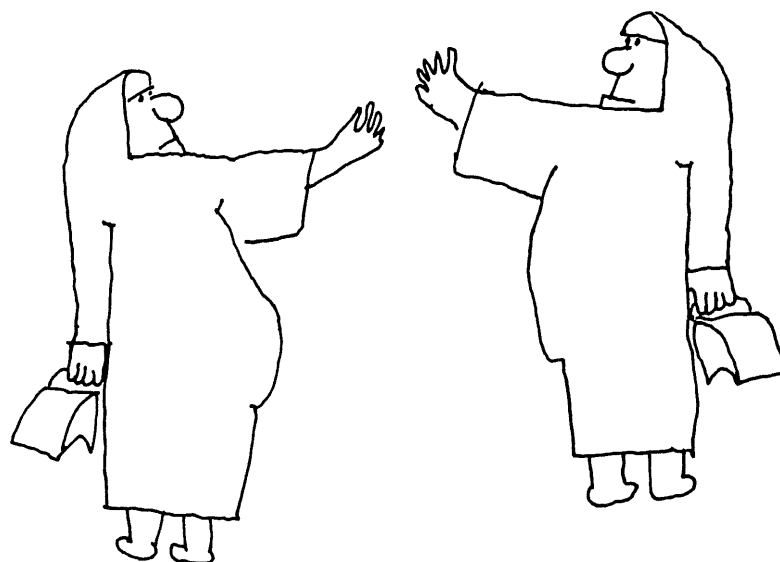
De volgende zegswijzen betekenen alle:

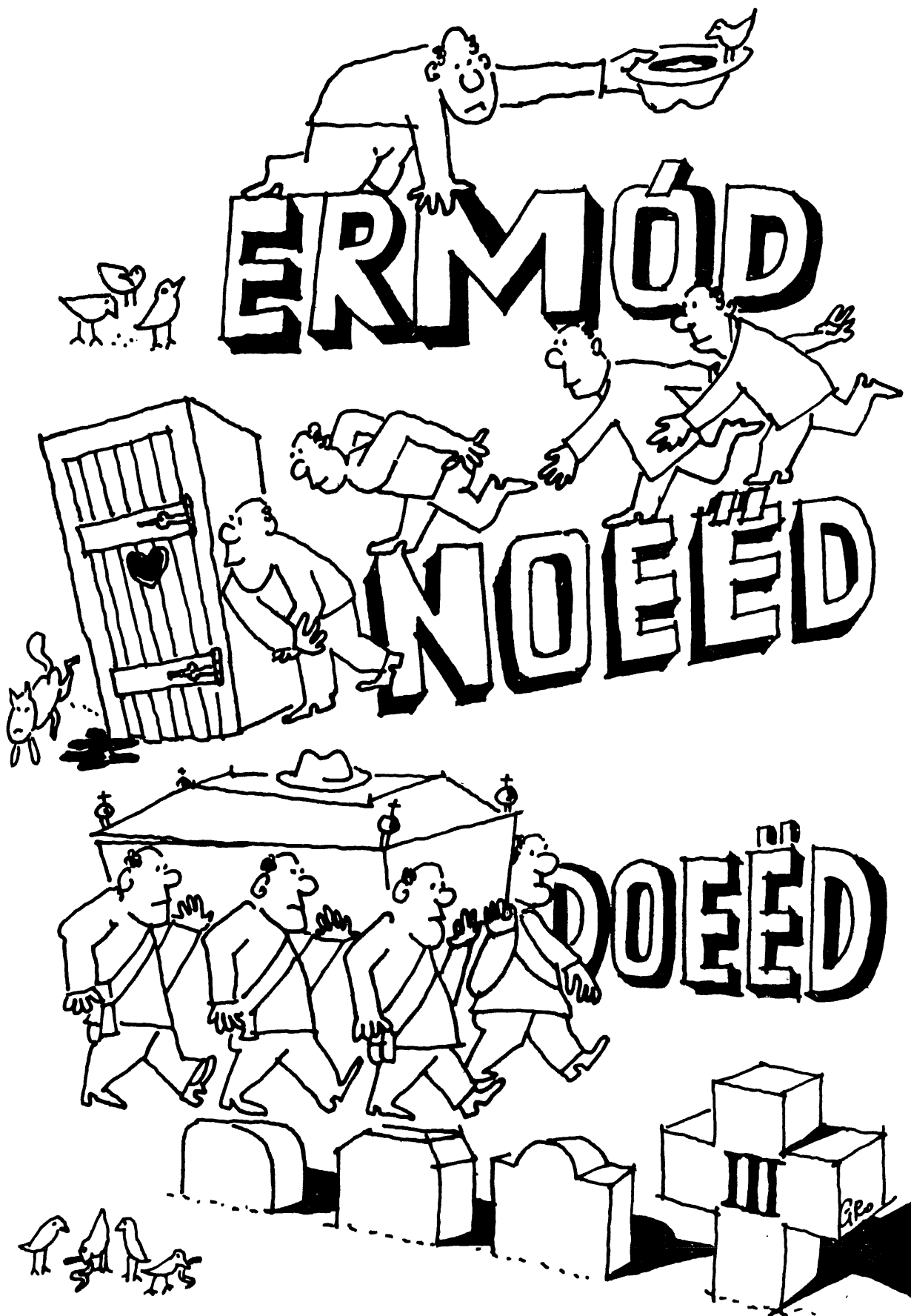
Die is overdreven kerks.

74. Deë is in kirchjeboare.
(ook: *die laat de deur steeds open staan.*)
75. Deë likt nog ónger d'r preëdiegsjsjtool.
76. Adem kan me ziech d'r roeëzekrans aasjtrieche.
77. Dat is inne beënbroor.
78. Deë leuft de kirch plat.

B. LOSSE ZEGSWIJZEN.

79. Los 't Herjödsje mar jeweëde.
Laat Onze-Lieve-Heer maar begaan.
80. D'r pastoer en d'r hónk verdene 't jeld mit d'r mónk.
De pastoor en de hond verdienen het geld met de mond.
81. Dat is zoeë zeker wie 't ame in de kirch.
Daar valt niet aan te tornen.
82. 't Ònreët jeet bis an de hiemliesje poats.
Er heerst veel onrecht in deze wereld.
83. Dat is inne hillieje-kroef-óp-de-lü.
Dat is een schijnheilige.
84. Bis de nieëkste kier, of Jod wil.
Tot de volgende keer, als 't God belieft.

RUBRIEK 111:

Ermód, noeëd en doeëd.

A. ZEGSWIJZEN GEGROEPEERD OP TREFWOORD.

a. sjwoar krank - ernstig ziek.

De volgende zegswijzen betekenen alle:

Die is ernstig ziek en leeft kennelijk niet lang meer.

1. Deë ziet oes wie d'r doeëd va Iepere.
2. Deë ziet oes wie d'r sjecher an 't krüts.
3. Deë hat d'r doeëd óp de lippe.
4. Deë hat e jezich wie ing liech.
5. Deë hat de mieëtste middaag óp.
6. Deë hat nit lang mieë.
7. 't Is de vroag of deë nog durch d'r winkter kunt.
8. Deë is vuur de meusje, vuur de pirregke, vuur de miem.
9. Deë leuft óp de letste bee.
10. Deë rücht noa de sjup, noa de kis.
11. Deë leuft mit d'r letste kop.
12. Demjeet lanksaam de lóf oes.
13. Deë hat d'r doeëdetseddel ijen tèsj.
14. Deë jeet hiemmele.
15. Deë fleut óp 't letste laoch.
16. Vuur demjef iechjinne fennek mieë.
17. Deë hat zienne letste polver versjaose.
18. Vuur dem hat 'tjesjeld.
19. Deë huit jauw aaf.
20. Deë is nog mar knaok en vel.
21. Deë is nog mar vel en vótlaoch.

22. Deë hat 't kóffer al jepakd.
23. 't Vleesj vilt dem van 't jezich.
24. Deë is inee jevalle wie inne nase plak.
25. Deë is nog mar inne sjatte.
26. Deë ziet oes wie inne aafjeknaagde herrek.

b. bouw doeëd - bijna dood.

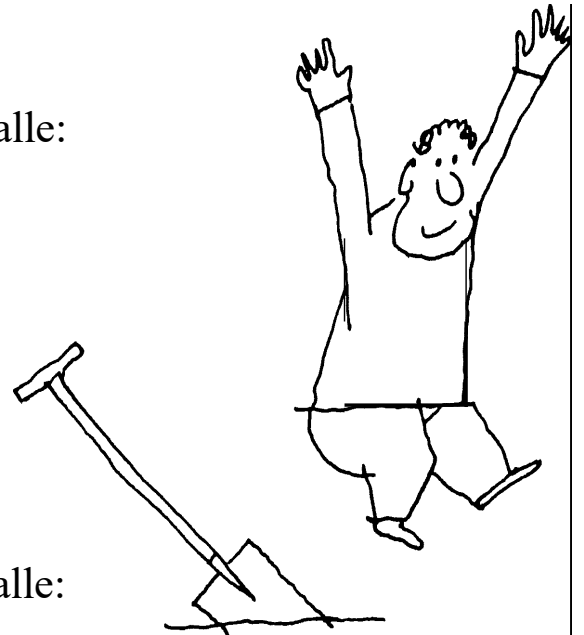
De volgende zegswijzen betekenen alle:
Die was op sterven na dood.

27. Deë hat 't an d'r doeëd tserukjehold.
28. Deë hat óp e voel bredjesjtange.
29. Deë is van de sjupjesjprónge.

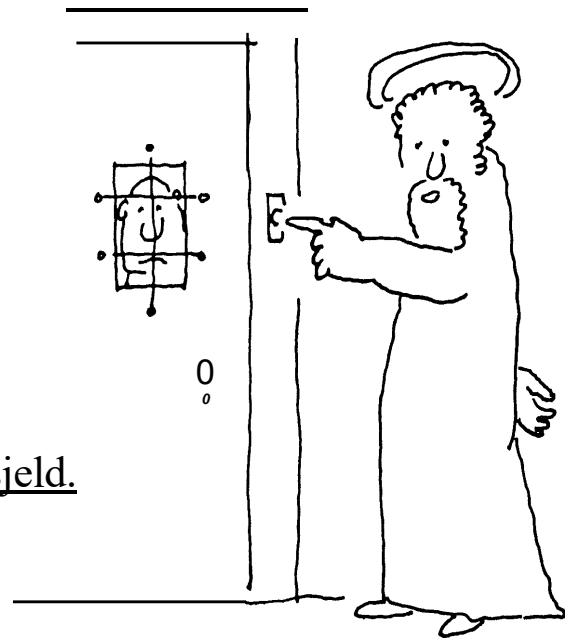
c. jesjtórve - overleden.

De volgende zegswijzen betekenen alle:
Die is overleden.

30. Deë is hiemmele.
31. Deë is d'r ek urn.
32. Deë is piet-de-wei-óp.
33. Mit dem is 't oes en ame.
34. Deë hat ziech óch dunjemaad.
35. Deë hat 't oame verjèse.
36. Dem past jinne hód mieë.
37. Deë is de jeëd aaf.
38. Deë hat draa jeleuve mósse.
39. D'r voorman hat ziech bij de sjmikjelaad.
40. D'r voorman hat zieng sjmik neerjelaad.
41. Deë hat de vót tsouwjemaad.
42. Deë hat 't hinger ziech.
43. Deë hat de heng in d'r sjoeësjelaad.
44. Deë hat in 't jraas jebèse.

45. Dem is de pief oes-jejange.
46. Dem is de keëts oes-jejange.
47. Deë hat óp 't letste laochjefleut.
48. Deë hat d'r deksel óp de naas.
49. Deë is aafjekratsd.
50. Deë hat ziech oes de koad jemaad.
51. Deë hat draa mósse jeleuve.
52. Deë hat de vót tsouwjeknèpe.
53. Dem is de lamp oes-jejange.
54. 't Herjödsje hauw ónverhofs bij m jesjeld.
55. Deë hat de klinkjesjlage.
56. Deë hat inne lange leëjer jehad.

d. doeëd en bejgrave - dood en begraven.

De volgende zegswijzen betekenen alle:

Die is al lang dood en begraven.

57. Deë is al joare eëdvoel.
58. Deë likt óp t meusjebendsje.
59. Deë likt aljoare ónger d'r drek.
60. Deë is ziech de jraaswuzje van ónge an't bekiekke.
61. De pirregke zunt ziech vuur dem an't sjtrieë.

B. LOSSE ZEGSWIJZEN

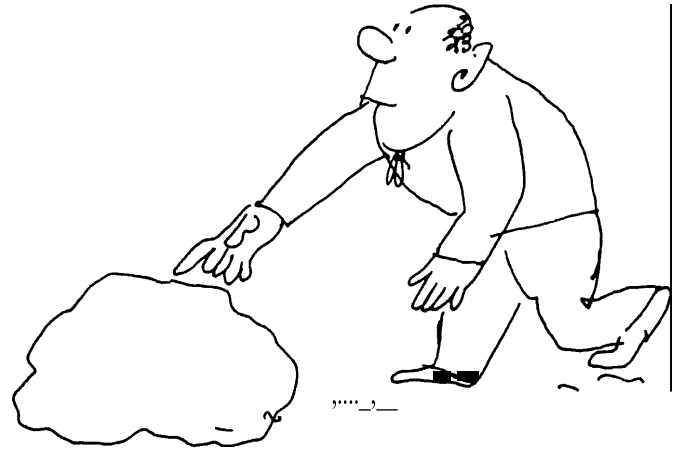
62. Deë sjteet óp kieppe.
Die krijgt het financieel niet meer gebolwerkt.
63. Doa is 't erme deies.
Daar is armoede troef
64. 't Letste hemme hatjing tèsje.
Je kunt niets in je graf meenemen.

65. Drr inne zienne doeëd is drr angere zie broeëd.
De een z_r n dood is de ander zijn brood.
66. Heë hat jing moppe mieë.
Hij heeft geen geld meer.
67. Heë sjwumt de baach aaf.
Hij gaat economisch achteruit.
68. Heë hat kats en koeëjel versjpild.
Hij verspeelde zijn hele hebben en houden.
69. Alles umjen erm en nuus in drr derm.
Bont om de arm, ijl in de darm.
70. Deë is bis uvver de oere verjuld.
Die zit tot over zijn oren in de schuld.
71. Deë hat nuus ronger wie rt vótlaoch.
Die is straatarm.
72. Da kuns-te óp drr sjliepper anrt sjpieële.
Dan zul je op een houtje moeten bijten.
73. Dat is doa e hoesjes.
74. Die leëve i sjpek en drek.
Dat is daar een huishouden van Jan Steen.
75. Deë is zoeë erm wie ing kircheloes.
76. Deë is zoeë erm wie ing kirchemoes.
Die is straatarm.

77. Erm of riech, d'r doeëd maat alles jeliëch.
Arm of rijk, de dood maakt alles gelijk.
78. Doa hingt d'r hoeszeëje sjeeft.
Daar is een echtelijke twist.
79. Deë hat inne sjwoare haam an haos.
Die heeft een zware last te dragen.
80. Van d'r hiemliesje dauw leëve.
Van de ene dag in de andere leven.
81. Woa jewalt heer is, doa is jerechtigheet kneët.
Waar geweld heerst, ontbreekt alle gerechtigheid.
82. Heë zitst vliddieg in de brennisseele.
Hij zit in grote moeilijkheden.
83. Heë hat ziech ing jebroane.
Hij heeft zich in de nesten gewerkt.
84. Doa han iech d'r däuvel aajezieë!
Daar heb ik gruwelijk de pest aan!
85. Doa likt 't broeëdmets alling óppen dusj.
Daar heerst armoede.
86. De welt is voller pieng en jidderinne veult de zieng.
Iedereen voelt zijn eigen pijn.
87. Ziech in de distele zetse.
Zich in de nesten werken.

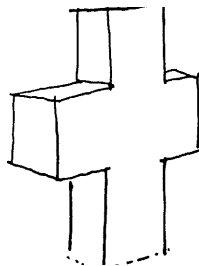
88. Weë sjtuut hat noeëd, weë klaagt hat broeëd.
De een klaagt zonder reden, de ander houdt zich groot.
89. Deë klaagt mitjezong bee.
Die klaagt zonder reden.
90. Doa ziet 't oes wie e aafjebrankd dörp.
Daar is het een puinhoop.
91. Dat is vuur miech inne helle nommer.
Dat is voor mij een harde dobber.
92. Kunt me uvver d'r hónk, da kunt me óch uvver d'r sjtats.
Heeft men het moeilijkste achter de rug, dan komt de rest vanzelf.
93. Krüts en leed <loert jing ieëwiegheet.
Ook aan een ongelukkig leven komt een einde.
94. Jeer doeëd, leeft lang.
Iemand die naar de dood verlangt, wordt vaak oud.
95. Deë is jeliëeverd.
Die is er gloeiend bij.
96. Inne nase winkter maat inne vette kirkhof.
In een koude, natte winter sterven meer mensen dan normaal.
97. Deë hat uvveral inne kletsj sjtoa.
Die heeft overal een portie schuld.
98. Kling kinger klinge laas, jroeëse kinger jroeëse laas.
Hoe groter de kinderen worden hoe moeilijker de opvoeding.

99. Heë jeet de klinke sjoere.
Hij gaat bedelen.
100. Doa likt d'r knoa.
Daar zit de moeilijkheid.
101. Dön hant ze d'r koekkoek
óp de meubele jekleëfd.
*De deurwaarder heeft beslag
op de meubels gelegd.*
102. Kunt d'r ermód in 't hoes, vlügt de liebe de vinster oes.
Komt er armoede in huis, dan komen er huwelijksproblemen.
103. Ing krankheet kunt tse peëd enjeet tse vós.
*Een ziekte wordt gauw gevangen,
maar men raakt ze niet zo gauw kwijt.*
104. D'r inne dreët 't krüts, d'r angere sjleeft 't.
De een kan zijn moeilijkheden beter verwerken dan de ander.
105. Ummer sjmaal kuttele sjiese.
Steeds honger moeten lijden.
106. Heë trók d'r kuttel i.
Hij ging een toontje lager zingen.
107. 't End dreët de laas.
De laatste loodjes wegen het zwaarst.
108. Is d'r miensj oes d'r noeëd, da kunt d'r doeëd.
Is de mens uit de nood, volgt vaak de dood.

109. Ziech d'r mennieg oes de knaoke wirke.
Zich doodwerken.
110. Inne 't broeëd oes d'r mónk sjtoeëse.
Iemand in zijn broodwinning benadelen.
111. Deë is va noeëd tse broeëd kómme.
De slechte tijd is voorbij en nu gaat het hem goed.
112. Iech los miech nit als noeëdsjtóp broeche.
Ik laat me niet als noodhulp gebruiken.
113. Heë zitst óp nommer zeker.
Hij zit in de gevangenis.
114. E leëg sjaaf jieëft ónverdraag.
Armoede is vaak de oorzaak van ruzie tussen man en vrouw.
115. Heë hat in minnebreur jezèse.
Hij heeft in de gevangenis gezeten.
116. E ónjeluk sjlieëft lies.
Een ongeluk zit in een klein hoekje.
117. Òppen sjtroas ligke.
Ontslagen zijn.
118. Woa vuur en sjtrüe tsezame kómme, doa is jee lèsje aa.
Men moet het gevaar niet tarten.
119. Ummezeus is d'r doeëd en deë kost 't leëve.
Iedereen zal sterven.

120. Vrug sjterve, verderve of jing erve.
Naar men zegt: de gevolgen van inteelt.
121. 't Ónkroed sjteet hem bis an d'r haos.
Hij zit tot over zijn oren in de problemen.
122. Riech in de wig, erm in 't jraaf.
Rijk geboren arm gestorven.
123. Inne oes d'r zeek helpe.
Iemand uit de moeilijkheden halen.
124. Deë is va alle welt verlosse.
Die heeft niemand meer.
125. Deë lügt wie inne doeëdetseddel.
Die liegt of het gedrukt staat.
126. De tsiet verjeet, de keëts verbrent end'r Joep wilt mar nit sjterve.
Gezegd van een eindeloos slepende zaak.
127. Mit e jesjeld sjteks-je noa heemjoa.
Met lege handen naar huis gaan.

RUBRIEK IV:

Èse en drinke.

A. ZEGSWIJZEN GEGROEPEERD OP TREFWOORD.

a. dronken zijn.

1. *Deë likt loeter in de zief.*
Die is altijd stomdronken.
2. *Deë hat e sjtuk in de biend.*
3. *Deë hat e sjtuk in d'r kraag.*
Die is dronken.
4. *Deë ziet d'r himmel vuur inne doeddelzak aa.*
Die is zo dronken, dat hij sterretjes ziet.
5. *Heë hat d'r oktaaf.*
Hij drinkt dagen achtereen.
6. *Deë woar an't böame.*
7. *Deë woar an't plieëstere.*
8. *Deë woar an't pave.*
Die was aan het zuipen.

b. te veel op.

B. *De volgende zegswijzen betekenen alle:*
Hij heeft te veel op.

9. *Heë hat ee uvver d'r doeësj jedrónke.*

10. Heë hat jet vöal jechoave.
11. Heë hat ze urn.
12. Heë hat ing sjtrief i.
13. Heë hat e sjleët bild.
14. Heë hat e sjtuk i.
15. Heë is vol.
16. Heë is harelevol.
17. Heë hat ze kleëve.
18. Heë hat tse vöal jekiepd.

B. LOSSE ZEGSWIJZEN.

19. ***D'r Tsinterkloas is an't printe bakke.***

Gezegd wanneer er in de tijd voor Sinterklaas morgen- of avondrood aan de hemel is.

20. ***Inne auwe kloare hilt d'r miensj óp joare.***

Af en toe een jonge klare is goed voor de gezondheid.

21. ***Jód èse en drinke hilt lief en zieël tsezame.***

Goed eten en drinken houdt de mens gezond.

22. Deë hat de oge jroeëser wie d'r boech.

Die schept meer op zijn bord dan hij kan eten.

23. Deë hat e laoch in d'r boech.

Die eet heel veel.

24. ***Bakke en broane is nit ummer eëve jód jeroane.***

Bakken en braden lukt niet altijd even goed.

-
25. **Heë hauw d'r kuttel óp d'r sjtool sjtoa.**
Hij had zich barstensvol gegeten.
26. **Went d'r zak vol is, bingt me hem tsouw.**
Men moet zich kunnen matigen.
27. **E hoar in de tsoep bingt d'r kuttel.**
Gezegd wanneer iemand een haar in de soep vindt.
28. **Dat sjmaat of diech e engelsje óp de tsong pist.**
Dat smaakt zeer goed.
29. **Broeëd en wek ópee jeëve dikke bee.**
Roggebrood en wittebrood is gezonde kost.
30. **Doa is de pan vet.**
Daar krijg je stevige kost.
31. **Da kans-te kaod sjnoevve.**
Dan vind je de hond in de pot.
32. **Mit inne volle boech is 't jód vaaste.**
Je hebt goed praten, zolang het jezelf niet raakt.
33. **Broeëd weëd uvveral jebakke.**
Men kan overal aan de kost komen.
34. **De ieësjte kieësjte koste 'tjeld.**
De primeur is altijd het duurste.
35. **Bitter vuur d'r mónk is vuur 't hats jezónk.**
Bitter in de mond, maakt 't hart gezond.

36. ***In d'r meëts hant de eppel jode sjtets.***
In maart zijn de appels duur.
37. ***Jidder appel hat zieng kitsj.***
Aan alles zit wel een onaangename kant.
38. ***Inne vrisje drónk hilt jezónk.***
Een goede dronk houdt gezond.
39. ***Iech drunk inne pot beer mit inne auwe jüd.***
Ik heb grote trek in een glas bier.
40. ***'t Bóch is umjedrage.***
Je vindt de hond in de pot.
41. ***Mit vöal kunt me oes, mit winnieg hilt me hoes.***
Het is de kunst om met weinig geld rond te komen.
42. ***Went 't brij rent, da zunt de leffele raar.***
Wanneer iets in overvloed aanwezig is, ontbreken vaak de middelen om er gebruik van te maken.
43. ***D'r brij is aajebrankd.***
De zaak is mislukt.
44. ***Drek en kaaf sjoert d'r maag!***
Zand schuurt de maag!
45. ***Ing drekkieje himmelvaat maache.***
Een kroegentocht maken.

46. ***Ze vole druvverhin wie d'r ermód uvver de welt.***

Zij vielen er gretig op aan.

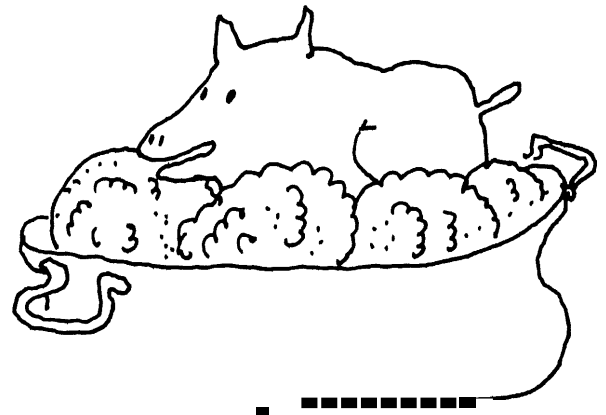
47. ***Deë hat ing düesjtieje leëver.***

Die heeft altijd dorst.

48. ***Wat hat uur jekaochd?***

Kómpes mit hónk!

*De laatste zin wordt bedoeld
als spottend antwoord.*

49. ***Hei weëd ee duppe in
't angert jekaochd.***

*Gezegd als spottend antwoord,
wanneer er iemand vraagt wat er op tafel komt.*

50. ***Sjpek en broeëd sjleet d'r doeëd.***

Door goed te eten leeft men langer.

51. ***Mit de vus urjens ónger jen dusj kómme.***

Ergens onthaald worden.

52. ***Auw eëtse ópwerme.***

Oude koeien uit de sloot halen.

53. ***De boeën is wie inne jek, ze wieëst nog livver in d'r mul
wie in d'r drek.***

Bonen moeten bij droog weer gezaaid worden.

54. ***Doe kries de middaag in de flesj.***

Je vindt de hond in de pot.

55. **Dem mósse vier d'r broeëdkörf jet hoeëjer hange.**

Die moeten wij kort houden.

56. Wat d'r boer nit kent,

dat vreest-e nit.

*Wat de boer niet kent,
dat eet hij niet.*

57. **Dem sjtikt d'r haver.**

Hem steken de broodkruimels.

58. **Ing bling hon vingt óch al
ins e haverkiets-je.**

Een blinde kip vindt ook wel eens een graantje.

59. **Heë jrankt wie inne bók óp de haverkis.**

Hij zeurt, omdat hij iets niet krijgt.

60. **Ónjekaochdjeet óch durch 't
laoch.**

Men moet niet al te kieskeurig zijn.

61. **Vier èse hü himmel en eëd.**

Wij eten vandaag hete bliksem.

62. **De tsoep die me ziechzelter ibrokt, mós me óch zelter oesleffe.**

Wie zijn billen brandt, moet op de blaren zitten.

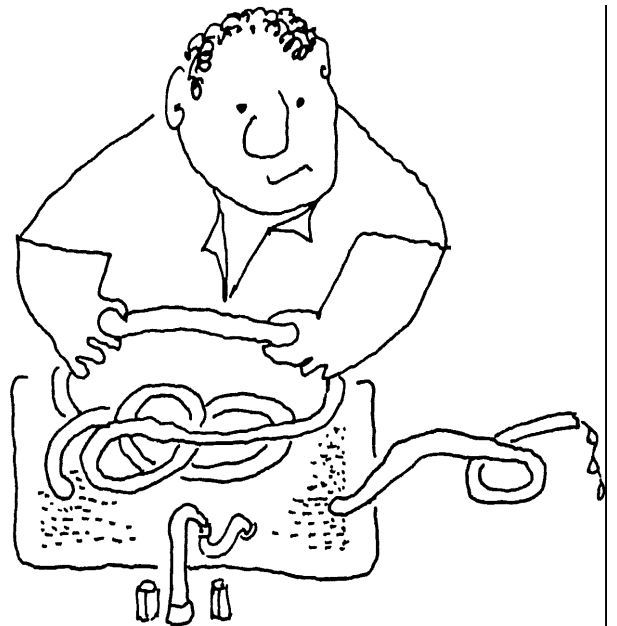
63. **Deë wieët is d'r betste kond va ziechzelter.**

Gezegd van een kastelein, die in zijn eigen zaak veel drinkt.

64. **Weë ziech ónger de kleie miesjt, dem vrèse de verke.**

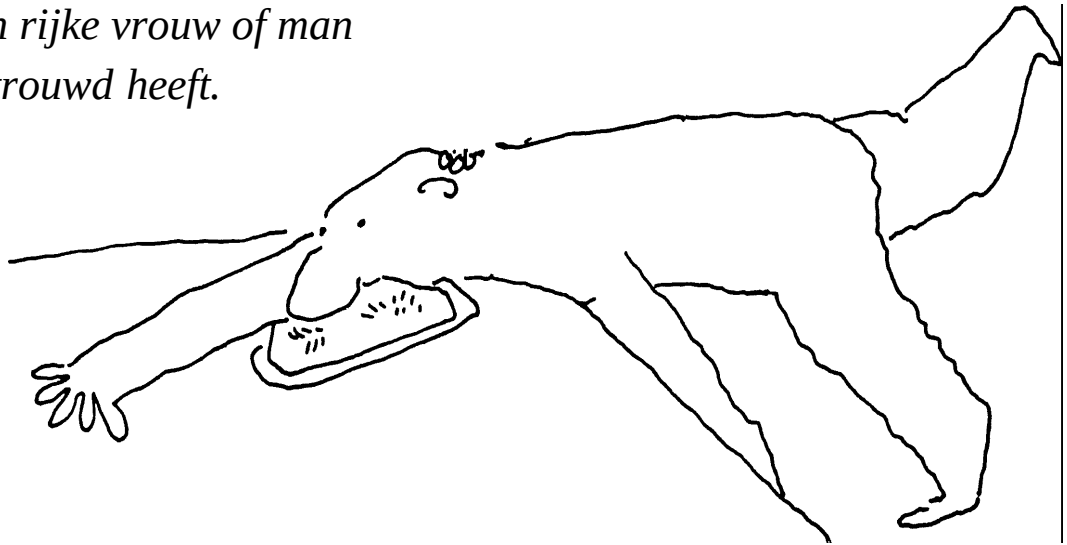
Wie met pek omgaat, wordt ermee besmet.

65. 't Is ejaal wie de kouw heesjt, went ze mar milchjieëft.
Het gaat niet om de naam, maar om de kwaliteit.
66. Dem is 't tse waal, demjeugt de sjaal.
Hem steken de broodkruimels.
67. De moel tsenke.
De mond tergen, zodat je gaat watertanden.
68. Vuur inne bukkem zets iech de pan nit óp.
Voor zo'n kleinigheid kan ik mij niet druk maken.
69. Went de krib 't peëd noaleuft, dan is d'r haver billieg.
Als het meisje de jongen naloopt, dan is er iets niet in orde.
70. Ze sjtunt drüeg tse sjliefte.
Ze hebben niets te drinken.
71. Ziech óp inne d'r sjloech sjepeule.
Op iemands kosten bier hijsen.
72. Dat is inne tiengeltangel.
Dat is een café van gering allooi.
73. 't Vet van de tsoep sjuppe.
Het beste deel van iets nemen.
74. Inne de tsoep verzaotse.
Iemand roet in het eten gooien.
75. E runke jeëve óp verdach.
Alvast een rondje op voorschot geven.(bij het spel)

76. Deë is mit de naas in de bótterjevalle.

*Gezegd als een onbemiddeld iemand
een rijke vrouw of man
getrouwd heeft.*

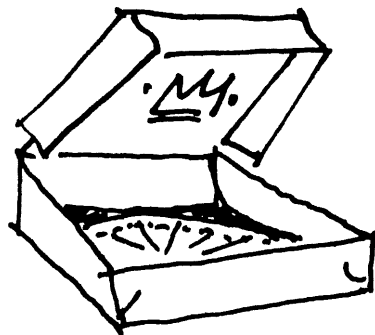
77. De peëd die d'r haver verdene krient 'm nit.
Ware verdienste blijft dikwijls onbeloond.
78. Boeëne vuur d'r jank, eëtse vuur d'r klank.
Bonen voor de stoelgang, erwten voor de wind.
79. Heë hat jee besser vrunke wie zie eje munke.
Hij snoept graag.
80. 't Rent nit alledaag wegkebrij.
Het is niet alle dagen kermis.
81. Ing auw jeet kniebbelt óch nog jeer an e jreun bledsje.
*Gezegd als een oudere man probeert
een jong meisje het hof te maken.*
82. Ziech ee óp de lamp sjudde.
Een borreltje drinken.

83. **Ziech d'r sjrek aafdrinke.**

Zijn schrik wegdrinken.

84. **Inne e veursje aaftrekke.**

Iemand op rantsoen stellen.

RUBRIEKV:

Allerlai.

**A. ZEGSWIJZEN GEGROEPEERD OP
TREFZIN/TREFWOORD.**

Zodra met aan de slag gaat met opschrijven en ordenen van woorden en zegswijzen in ons dialect, komt men onder de indruk van Kerkraads rijke woordenschat. Wat dan tevens opvalt bij veel woorden is het grote aantal synoniemen: woorden met dezelfde of nagenoeg dezelfde betekenis, zij het met verschillen in gevoelswaarden. Deze synoniemen worden als kernwoorden in velerlei zegswijzen gebruikt.

Zo kan men bijvoorbeeld het Nederlandse "slaan" of andere vormen in diezelfde betekenis zoals: een klap geven of krijgen, vechten etc. met maar liefst 55 verschillende kernwoorden in evenzovele "zagenswies" als volgt tot uiting brengen.

a. iemand slaan, een klap geven.

Inne ing bijrikke	Inne Ing doeëze
fempe	flabbe
klatsje	kleëne
knalle	kraache
lange	leffele
pave	peffere
polvere	prame
proemme	SJnave
sjtrieële	Sjtóppe
taatsje	Trekke
tsäoke	Tsöppe
tsokke	Ziech ing döppe
tachele	-

b. iemand een pak slaag geven.

Ze inne besseme
 biemsje
 durchlosse
 kónkele
 loesje
 mespele
 pansJe
 piezzele
 pnnse
 sjmagke
 SJoere

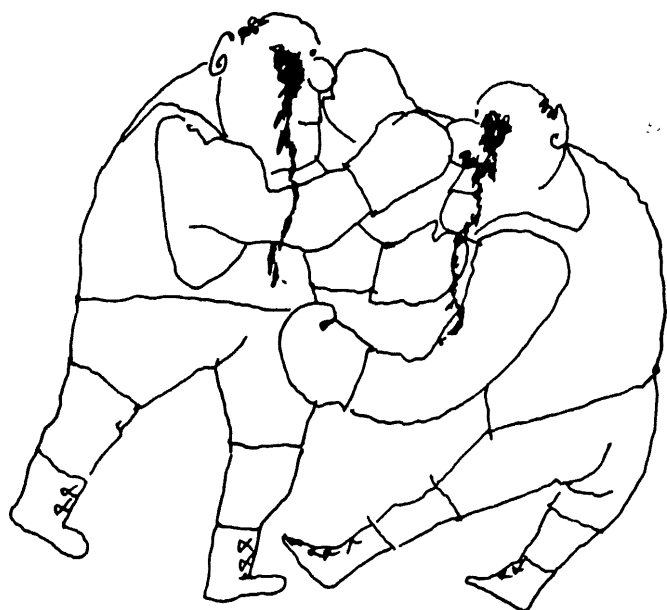
Ze inne kammezöale
 sJwame
 verkammezöale
 vermeubele
 verzaotse
 vespere
 vieze
 Inne aafrafe
 aafzefe
 houwe
 mitlosse

Inne an de montoer kómme. Inne óp 't keersje kroeffe.
 Inne in d'r blommejaad kómme.

c. elkaar slaan, vechten.

Ziech

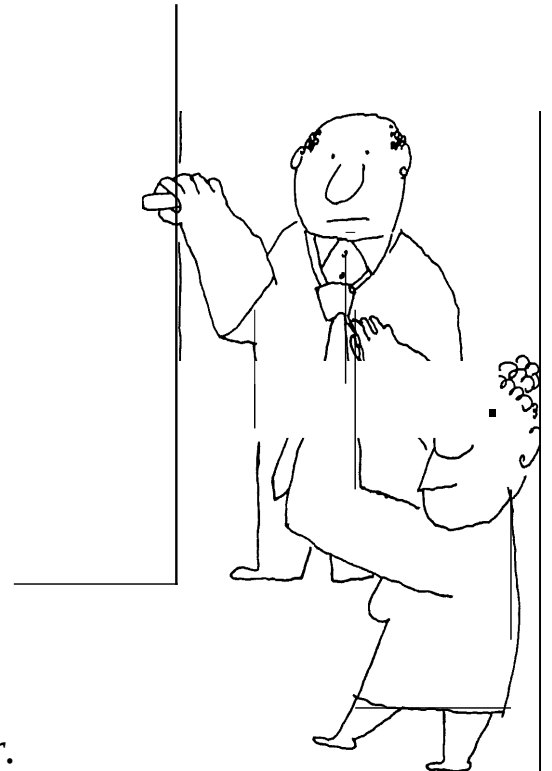
Busjtele
 Houwe
 Klöppe
 toeffele
 mit de vläos han

B. LOSSE ZEGSWIJZEN.

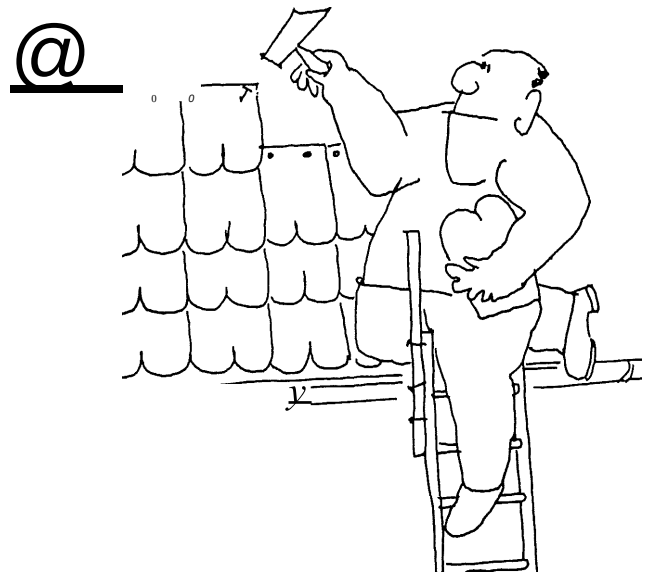
1. Wat d'r inne and'r leffel is, is d'r angere and'r sjtil.
*Men moet geen onderscheid maken,
maar iedereen gelijk behandelen.*
2. D'r jeldzak en d'r beëdelszak hange jing hóngedjoar an d'r
nemlieje duresjtiel.
*In de loop van nog geen honderd jaar kan welstand in armoede en
armoede in welstand verkeren.*
3. Besser 'tjeld no.a d'r bekker jedrage wie noa d'r dokter.
Je moet gezond eten, dan hoef je niet naar de dokter.
4. Weë sijnapt deë hat.
Hebben is hebben, krijgen is de kunst.
5. 't Jeet ziech alling vuur Mozes en de profieëte.
Het gaat alleen om het geld.
6. Heë leeft óp de vetwei.
Het gaat hem financieel goed.
7. Went 't umjeldjeet, da huet de vrundsjaef óp.
Als het om geld gaat, houdt de vriendschap op.
8. Doa woar Jan en alleman.
Daar was iedereen.
9. Inne jouwe vrunk is mieë weëd wie jeld in tèsj.
Een goede vriend is onbetaalbaar.

10. An d'r plavong hong inne widman.
Aan het plafond hing spinrag.
11. Wie auwer de noos, wie heller de sjaal.
Oudere mensen zijn vaak eigenzinnig.
12. Wie auwer d'r bók, wie sjtiever 't heur.
Hoe ouder hoe eigenwijzer.
13. An auw kessele is nit vöal tse flikke.
*Aan de kwaaltjes van oude mensen
is niet veel meer te doen.*
14. An auw hoezer en auw widmander
is ummerjet tse friekkele.
Alles wat oud is, heeft zijn gebreken.
15. Dat likt tusje Sjaasberg
en Allerhillieje.
Dat ligt in Nergenshuizen.
16. D'r april <leet wat heë wil.
In april heeft men vaak wisselend weer.
17. Dat woar óp de kniep.
Dat was op het kantje af
18. Dat sjleet in de papiere.
Dat gaat geld kosten.
19. Jeuche ze diech werm?
Kun je het weer niet laten te veel geld uit te geven?

20. April kaod en naas, vult de sjuur en óch 't vaas.
April koel en nat geeft veel stro en ook veel graan.
21. Went de "häue" kómme, zint de "hebbe" raar.
"Had ik maar" vult geen gaatjes.
22. Bauw hauw d'r jeëjer inne haas jesjaose.
Bijna raak maar helemaal mis.
23. Vöal laant me óp ing kaar!
Wordt gezegd tegen iemand die veel wil hebben.
24. Me mós nuus óp de lieëte kaar lane.
Men moet niets onderschatten.
25. D'r ieëtsjte april sjikt me de jekke woa me wil.
Op 1 april steekt men met ieder domoor de draak.
26. Dróp aafjeveëmd zieë.
Erop uit zijn.
27. Inne sjwats aafmoale.
28. Inne sjwats maache.
Over iemand kwaadspreken.
29. Meëtszon en aprilswink versjangeleert mennieg sjun kink.
Zon in maart en wind in april werken nadelig op de huid.
30. Aafjeroepd oeszieë.
31. Oeszieë wie ingjeploade hon.
Uitzien als een geplukte kip.

32. Inne aafzefe.
Iemand een pak slaag geven.
33. Inne ing aasjpanne.
Iemand een poets bakken.
34. rt Mós beuje ofbasjte.
Het is buigen of barsten.
35. Dat rücht noa abtrit.
Daar zit een luchtje aan.
36. Zoeë aleët wie inne wieëzel.
Zeer bijdehand.
37. Inne drr baad aazetse.
Iemand een baardje maken.
38. Benoa is nog lang nit doa.
Je bent er nog niet.
39. Doe woar drr bók vet.
Toen was de maat vol.
40. Dat sjleet nit i hoal beum.
Dat gaat niet in je kouwe kleren zitten.
41. Dat is e hoes mit e jode daach.
Dat huis is zwaar belast.
42. Alles óp zieng tsiet en bócheskóch óp drr herfs.
Alles op zijn tijd.

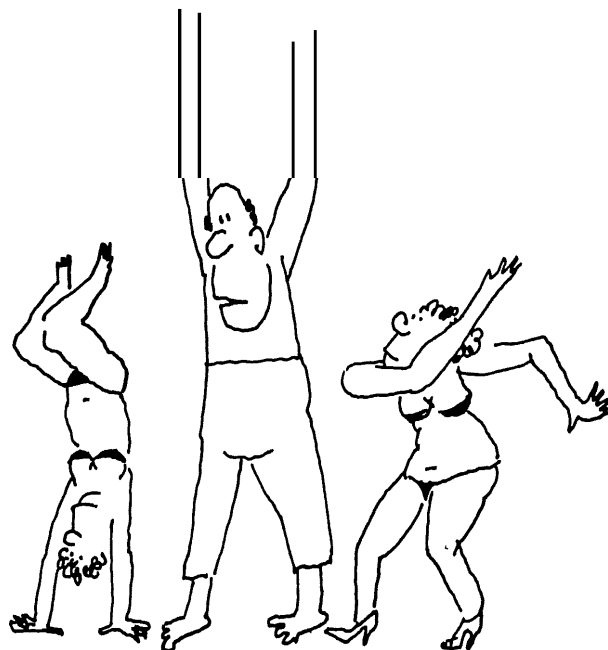
43. Daag hū daag mörje.
Op zijn dooie gemak.
44. Dat is pot wie dekkel.
45. Dat is jehouwe wie jeslage.
Dat is lood om oud ijzer.
46. 't Is dróp en draa.
Het kan elk moment gebeuren.
47. Haof meëts sjpaart d'r kaoch de keëts.
In maart is het langer licht.
48. Me ziet 't waal va boese,
evver me müet ins drónger kiekke.
49. Van oave hoei en van ónge foei.
Schijn bedriegt.
50. E bis-je sjeef is Engliesj.
Het mag wel een beetje scheef zijn.
51. 't Kunt ziech nit óp e höarsje.
Het hoeft niet zo precies.
52. Dat is e sjterk sjtuk
óp ing auw bóks.
Dat is een sterk verhaal.
53. 't Is donnesjdieg,
da sjiest d'r haan
óp 't honnesjdieg.
Hij heeft zijn werk gedaan.

54. De flint in 't koar werpe.
Het bijltje erbij neerleggen.
55. Heë hat nuus in d'r hammer.
Hij is impotent.
56. Doa woar heë hees dróp.
Daarop was hij gebrand.
57. Vrieddesweer, zóndesweer, zamstesweer endert jeer.
Niets is zo veranderlijk als het weer.
58. Inne de hel hees maache.
Iemand het vuur aan de schenen leggen.
59. De heks is droes.
Het gevaar is voorbij.
60. Tswai hong an inne knaok.
Gezegd als een meisje twee vrijers heeft.
61. Went dat hunke mar jing vlüe kriet.
Als die zaak maar geen staartje krijgt.
62. Is d'r fibberwaar kaod, dan is d'r winkter aod.
Is februari koud, dan duurt de winter lang.
63. Dat is inne pries ónger jebreur.
Dat is een vriendenprijsje.
64. Die tswai hant knies.
Die twee hebben ruzie.

65. Doa has-te d'r kieës!
66. Noen sjtunt vier mit d'r zommersjtaof tse kiekke.
Daar heb je het gedonder in de glazen!
67. Dat <loert mar ing kieësjetsiet.
Dat is maar van korte duur.
68. Danse de mugke in d'r jannewaar, da weëd 't voor en de bótter raar.
Als het in januari goed weer is, dan volgt vaak een slechte oogst.
69. E leëg vaas hat d'r mieëtste klank.
Holle vaten klinken het hardst.
70. Jekke mene, loeëze wisse.
Gekken denken het te weten, verstandige mensen weten het.
71. Mersie, iech sjtoeës diech óch ins ing bloa sjieën.
Bedankt, ik zal jou ook eens een plezier doen. (humoristisch bedoeld)
72. Went in d'r jannewaar de mugke sjwerme,
da kan me ziech in d'r meëts de oere werme.
Is januari warm, dan volgt vaak een koude maart.
73. Went sjtrónks mès weëd, da wilt heë jevare weëde.
Als niet komt tot iet, kent iet zichzelf niet.
74. Dat is nit óp dienne mès jewase.
Dat is niet van jou.
75. Bee han wie ingjetrouwde meusj.
Spillebenen hebben.

76. 't Jeet wie 't jeet, zeët de jeet.
Gebruikt, als iemand je vraagt hoe het gaat.
77. Woa hegke zint doa zint óch meusje.
In bepaalde buurten kun je beter niet komen.
78. Och sjielpe meusje mene dat ze fleute küete.
Domme mensen lopen vaak met hun ondeskundigheid te koop.
79. Went d'r himmel ivilt, zunt alle meusje doeëd.
Als de hemel valt, zijn we allen dood.
80. Jeld rejeert de welt.
Geld vermag alles.
81. Dat hilt va tswelf oer bis middaag.
Dat houdt niet.
82. Wat zeës doe noen Akkerman?
Wat zegje me nou?
83. E joar is ing lang tsiet en 't is
urn ier me ziech umziet.
*Een jaar is voorbij
voor men het weet.*
84. Ing auw rat vingt me nit lieët.
Een oude rat vindt licht een gat.
85. Sjloes iem doom!
Nu is het afgelopen!

86. *r t* Is langs jood jejange en hat kóffer emfange.
Het is geen goud, maar koper.
87. Datjeet wie ing sjmik.
Dat gaat als gesmeerd.
88. *r t* Kan nuus nótse, iech mós ins vótse
Sorry, ik moet een wind laten.
89. Doe woar rt kiem.
Toen zwaaide er wat.
90. Went *r t* óp Kaarvrieddieg reënt, dan is *r t* janse joar jezeënd.
Regent het op Goede Vrijdag, dan wordt het een goed jaar.
91. Dat is wermjelèche enjesjtrèche.
Dat is weer helemaal in orde.
92. Sjtub bliet, al vlügt heë bis in de wólke.
Wat van apen komt, wil luizen.
93. Opjesjtange, plaatsj verjange.
Opgestaan, plaats vergaan.
94. Weë de waal hat, hat de kwaal.
Kiezen is moeilijk.
95. Dat hant de tattere ligke losse.
Dat is waardeloos.
96. Dat is sjterke toeëbak!
Dat is een sterk staaltje!

97. Tsiet maat jraas en de zon maat häu.
Alles komt terecht, als je maar geduld hebt.
98. Mit d'r tsiet kunt d'r Jaan in 't wams.
Haast je langzaam.
99. Ummezeus danst nogjinne beer.
Voor wat hoort wat.
100. 't Sjteet tse verjelde.
Tot wederdienst bereid.
101. D'rTsinterkloas zetst de daag óp de moas.
Na Sinterklaas korten de dagen niet veel meer.
102. Verkauw diech d'r karakter nit!
Zorg dat je geen kou vat!
103. Voet is de meusj.
Dat gaat aan je neus voorbij.
104. In 't klingste duppe is döks de betste zaof.
Eenvoud en wijsheid gaan vaak samen.
105. Jet lanksaam, dat is inne rieche.
Gezegd als een overledene die rijk was de kerk wordt binnengedragen.
106. Dat is lieët jezaad, evvel sjwoar jemaad.
Dat is makkelijker gezegd dan gedaan.

107. Eemoal jejeëve blietjejeëve;
kapelsje, kapelsje, drr kop.aaf!
Gedane zaken nemen geen keer.

108. *Inne jere wèg is jinne vere wèg.*
Als men ergens graag heengaat,
valt de weg nooit zwaar.

109. *Noen basjt de baar!*
Nu breekt mijn klomp!

110. *Drr aazats isjemaad.*
Het begin is er.

111. *Deë riest beum oes jen eëd.*
Dat is een oersterke kerel.

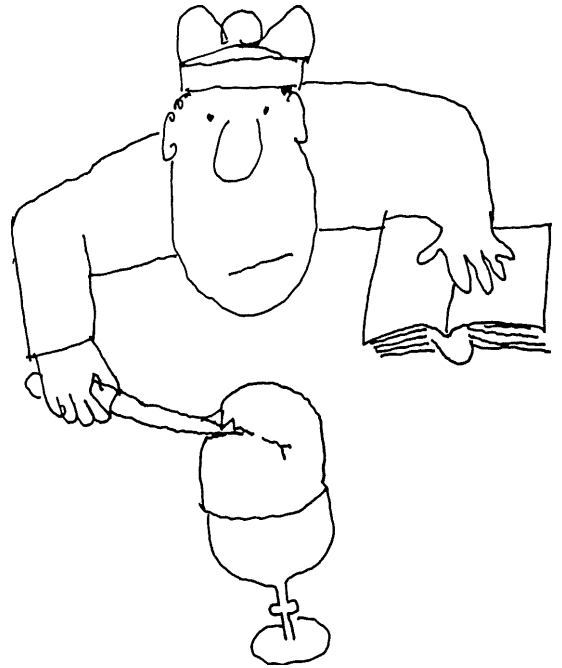
112. *Deë is óp t letste laoch anrt klietsje.*
Zijn tram- of buskaartje is op.

113. *Deë is óp de vellinge anrt klietsje.*
Hij heeft geen tand meer in de món.

114. *Heë is drr janse daag óp lap.*
Hij is de hele dag de hort op.

115. *Dat is inne leëje lap.*
Die vent deugt in geen enkel opzicht.

116. *Dat zunt haimaatsklenge.*
Dat zijn vertrouwde volkse uitdrukkingen (ironisch).

117. Went 't sjneit in d'r drek, da vrüst 't dat 't vrekt.
*Als het gaat sneeuwen op onbevroren grond,
dan komt er strenge vorst.*
118. Los koad aaf, d'r voeëjel sjteet.
Neem nu de gelegenheid waar.
119. Hei brent de lamp!
Hier moet je zijn!
120. Dat is jejole, wie jinne in d'r lade woar.
Dat is gestolen.
121. Deë hat loeter jet tse naze.
Die heeft altijd wat te vitten.
122. Doa jevool ós de tapieët nit.
Daar voelden wij ons niet thuis.
123. Bis-te mar alling? Joa, iech bin hü sjtrüe widman.
Ben je maar alleen? Ja, ik ben vandaag onbestorven weduwnaar.

